

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO, UPRAVA IN INŠERATNI ODDELEK:
LJUBLJANA, PUCCINJEVA UL. 5
TELEFON ST. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26.

PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“

IZHAJA VSAK PONEDELJEK KOT PONEDELJSKA
IZDAJA „JUTRA“

Alle feindlichen Angriffe südwestlich Caen und nordöstlich St. Lo gescheitert Schwere Verluste des Gegners in Italien — Unvermindert heftiger Abwehrkampf im Osten

Aus dem Führerhauptquartier, 2. Juli. DNB. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Im Einbruchraum südwestlich Caen nahm der Gegner seine Durchbruchversuche nach stärkstem Artillerietrommelfeuer in den Mittagstunden des gestrigen Tages wieder auf. Alle Angriffe scheiterten dort ebenso wie nordöstlich St. Lo.

Schlachtfliegerverbände unterstützten auch gestern die Erdkämpfe mit gutem Erfolg.

In der Nacht griffen Kampffliegerverbände feindliche Schiffsansammlungen vor dem Landekopf an. Starke Explosionen wurden beobachtet.

Bei mehreren Säuberungsunternehmen im französischen Raum wurden 80 Terroristen liquidiert.

Schweres Vergeltungsfeuer liegt auf London.

In Italien lag der Schwerpunkt der feindlichen Angriffe im westlichen Küstenabschnitt und im Raum südöstlich Volterra. Unsere Truppen setzten sich hier unter dem starken feindlichen Druck auf den Cecina-Abchnitt ab. Auch südöstlich Volterra konnte der Feind nach Norden Boden gewinnen. Im Raum von Siena und westlich des Trasimenischen Sees schlugen unsere tapferen Divisionen alle feindlichen Angriffe unter schweren Ver-

lusten für den Gegner zurück. Ein feindliches Bataillon und 29 Panzer wurden vernichtet.

An der mittleren Ostfront setzten unsere tapferen Divisionen den mit überlegenen Kräften angreifenden Sowjets weiterhin hartnäckigen Widerstand entgegen. Im Raum von Ssluzk konnten die Bolschewisten erst nach schweren Kämpfen Boden gewinnen. Der Ort wurde aufgegeben. Bei Ossipowitschi behaupteten unsere Truppen ihre Stellungen gegenüber allen feindlichen Angriffen. Die Kampfgruppen aus dem Raum von Bobruisk haben sich zu unseren Hauptkräften durchgeschlagen. An der mittleren Beresina sind schwere Kämpfe mit den ununterbrochen angreifenden Sowjets im Gange. Im Raum westlich Polozk hält der feindliche Druck an. Südwestlich und südlich Polozk wurden starke feindliche Angriffe abgeschlagen oder in Riegelstellungen aufgefangen. Schlachtflieger griffen laufend in die Erdkämpfe ein und fügten dem Feind hohe Verluste zu.

Im hohen Norden wurden im Kandalaksha-Abschnitt mehrere von stark- und Artillerie unterstützte Angriffe der Sowjets in harten Waldkämpfen unter hohen Verlusten für den Feind abgewiesen.

In der vergangenen Nacht warfen einzelne britische Störflugzeuge Bomben im rheinisch-westfälischen Raum.

Izjalovili so se vsi sovražnikovi napadi južnovzhodno od Caena in severovzhodno od St. Lo-ja

Težke sovražnikove izgube v Italiji — Nezmanjšano siloviti obrambni boj na vzhodu

Führerjev glavni stan, 2. jul. DNB. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil objavlja: Na vzhodnem področju južnovzhodno od Caena je podvzel sovražnik v opoldanskih urah večerajšnjega dne, po najmočnejšem topniškem zapornem ognju zopet svoje prebivalne poizkuse. Tu in severovzhodno od St. Lo-ja so se izjalovili vsi napadi.

Oddelki bojnih letal so tudi večeraj z dobrim uspehom podpirali boje na celini.

Oddelki bojnih letal so napadli ponoči sovražnikova zbirališča ladij pred predmostjem. Opažene so bile močne eksplozije.

Pri številnih odsevalnih podjetjih na francoskem področju je bilo uničenih 80 teroristov.

London obstreljujemo s težkim masševalnim ognjem.

V Italiji je bilo težišče sovražnikovih napadov v zapadnem obalnem odseku in na področju južnovzhodno od Volterra. Zaradi močnega sovražnikovega pritiska so se naše čete premaknile v odsek Cecine. Tudi južnovzhodno od Volterra je pridobil sovražnik nadaljnje ozemlje proti severu. Na področju Sene in zapadno od Trasimenkega jezera so odbile naše hrabre divizije vse sovražnikove napade z velikimi izgubami za nasprotnika. Uničen je bil nek sovražnikov bataljon in 29 oklopnikov.

V srednjem odseku vzhodnega bojišča so se naše hrabre divizije nadalje ogroženo upirale nadmočnim napadajočim sovjetskim silam. Na področju Slucka so boljševiki šele po težkih bojih zasedli nekaj ozemlja. Kraj smo opustili. Pri Ossipovitschi so obržale naše čete svoje postojanke napram vsem sovražnikovim napadom. Bojne skupine s področja Bobrujska so se prebile k našim glavnim silam. Na srednji Beresini

da predstavlja generalni polkovnik Dietl od nepozabnih dni pri Narviku za Nemčijo in njene zavezniške utemeljevanje vere in volje, najhujšega tveganja in najhujšega vzdržljivosti, junaštva in hrabrosti.

Po govoru generalfeldmaršala Keitla se je podal Führer na govorniški oder. V toplobočutnih besedah se je spominjal svojega mrtvega prijatelja in tovariša. Besede Führerja so prišle iz globočine srca. Ko je končal nagovor, so prinesli med zvoki »Dobrega tovariša« štirje naredniki, sinovi alpskih pokraj, s planinko na desnem rokavu. Führerjev venec, ki je bil sestavljen iz gorskih cvetic ter planink. Medtem ko so se sklonile zastave, ko so se dvignile roke v pozdrav in ko so voljo odmevali strelci topov, je okrasil Führer krsto s svojim vencem kot poslednji pozdrav zvestemu tovarišu ter mu s tem obenem izjavil globoko hvaležnost vsega nemškega naroda. Führer se je dolgo zadržal ob krsti svojega generala. Nato so zadoneli zvoki narodne himne. Misli so se odvrnile zopet k narodu in državi, za katero je živel in delal, se boril in zmagal generalni polkovnik Dietl.

Führer se je še enkrat obrnil k pokojnikovim svojcem in zapustil nato, spoštljivo pozdravljen od žalnih gostov, dvorano. Žalna svečanost je bila zaključena.

Po žalni svečanosti so dvignili krsto z zemskimi ostanke generalnega polkovnika na pripravljeno lafeto in jo sprejeli do bližnjega kolodvora. Pred krsto so korakali nosilci vencev, za lafeto pa so sledili žalni gostje, ki so se jim medtem priključili častni oddelki stranke.

so v teku težki boji z neprestano napadajočimi sovjetskimi četami. Na področju zapadno od Polocka se nadaljuje sovražnikov pritisk. Južnovzhodno in južno od Polocka so bili odbiti ali prestraženi v zapornih postojankah močni sovražnikovi napadi.

Bojni letalci so stalno posegali v boje na zemlji in prizadejali sovražniku velike izgube.

Na visokem severu so bili v odseku Kandalakše v trdih gozdnih bojih in z velikimi izgubami sovražnika odbiti številni z močnim topništvom podprti sovjetski napadi.

V pretekli noči so odrgla posamezna britanska motorna letala bombe na renso-westfalsko področje.

Boji na vzhodnem bojišču

Berlin, 1. jun. Mednarodni poročevalski urad poroča o položaju na vzhodnem bojišču:

V glavnem se v poslednjih 24 urah položaj v srednjem odseku vzhodnega bojišča ni izpremenil. Južna napadalna boljševiška armada se nahaja pri Slucku v ogroženih bojih z nemškimi zaščitnimi oddelki, medtem ko poizkuša severna napadalna skupina napredovati v južnovzhodni smeri proti Minsku. Med njimi delujejo vzdolž avtomobilske ceste, ki vodi iz Orše proti zapadu, izredno močni oklopniki in motorizirani oddelki. Boji s temi oddelki so trajali večeraj ves dan, posebno ogroženo pa so bili v odseku Berezine. V večerajšnjih večernih urah so bili v Slucku ogroženi polni boji. Sovjetski oddelki, ki so prodirali proti severu, so bili v bližini mesta zajeti od neke oklopniske nemške skupine, zaradi česar se jim je posrečil prodor proti Minsku. Ogroženi boji se razvijajo tudi na področju Ossipovčev. Tudi v berezinskem odseku je divjala večeraj ogrožena bitka, v kateri se je nemška divizija, ki je branila predmostje Borisovo, umaknila na zapadni breg reke. V ostalem so nemške čete preprečile vse sovjetske poizkuse preiti Berezino na več mestih. Samo na področju nekake nemškega grenadirskega polka so našli nad 1800 padlih sovražnikov. Nemške obrambne postojanke pri Polocku se nadalje uspešno upirajo sovjetskim napadom. Nemške čete so bile v pretekli noči na vzhodnem in južnem delu mesta pritegnjene v bližino Polocka, da bi bile s tem prihranjene sile za nadaljnje operacije. Od večerajšnjih jutranjih ur boljševiki z vseh strani neprestano napadajo nemške obrambne čete. Pri poizkusu, da bi obšle nemške postojanke na jugozapadu, so prodrele boljševiške čete do mesta Dzisne, vendar so bile s protinapadom vržene nazaj na izhodne postojanke. Iz neprestanih novih dovozov je sklepati, da nameravajo boljševiki še dalje časa nadaljevati svojo ofenzivo v srednjem odseku vzhodnega bojišča.

Zopet velik uspeh

japonskega letalstva

Tokio, 1. jul. Japonski glavni stan je danes objavil: Edinice japonskega letalstva so 24. junija napadle v vodovju južno od polotoka Bonin sovražnikove skupine bojnih ladij, ki so plule proti severozapadu. Uspešno jim je potopiti dve letalonosilki in dve bojni ladji neznanega tipa. Obenem je bil sestreljenih 55 sovražnikovih letal, medtem, ko se 46 japonskih letal ni vrnilo v svoja oporišča.

Da bomo deležni blagoslova zmage

Med vsebinsko bogatimi in idejno močnimi govori na veličastnem četrtkovem zborovanju na Kongresnem trgu je govor predsednika nedvomno vreden največje pozornosti. Silne množice so ga spremljale z največjo pazljivostjo, njihovo soglasno navdušeno odobravanje je dokazovalo, da so ga pravilno razumele in da so voljne slediti smernicam, ki jih vsebuje. Instinktivno so zborovalci domeli, da gre v tem zgodovinskem trenutku, ko se odločuje usoda vsega sveta, za rešitev Slovencev in njihovo bodočnost.

Pogoj za uspeh pa je neomajna vera in popolno zaupanje. Prepričanje, da je vodstvo v popolnoma zanesljivih rokah, je temelj, ki mora vezati slovensko ljudstvo in obenem voditi njegove korake in njegova dejanja. Ne sme se prepuščati dvomom, če sovražnik po svoje izrablja vojaške in politične odločitve, ki jih narekujejo daljnovidnejši in dalekosežnejši načrti. Nemško vrhovno vojaško poveljstvo je na vzhodni fronti dokazalo, da premo sledi svojim smotrom in da se pri tem ne da vplivati od še tako s praznim zmagoslavjem naplujenih poročil sovražnika. Stvarno dogodki dokazujejo, da se vsa bombastična sovražnikova propaganda prej ali slej zruši ob hladni neizprososti resničnega obraza položaja, ki je vse prej kakor v korist sovražnika. Če se pravilno ocenjujejo dogodki in če vidi tako oceno neskaljeno zaupanje, so vselevane prezidentove besede popolnoma razumljive: »Navzile vsem krizam, ki jih je morda še treba pričakovati, me utrujejo v veri, da bo pod nemškim vodstvom zmagala protiboljševiška Evropa.« Iz teh besed vije tako silen optimizem in tolikšno zaupanje, da bodo nedvomno preprečile vse tiste, ki so doslej kakor koli stali pod vplivom prišepetanih laži-zmag in lažiporazov. Dejstvo je namreč, da stoji danes nemška vojska na vseh frontah ne samo neporazena, temveč morda še silnejša kakor kdaj koli prej.

Iz tega spoznanja sledijo vsi nadaljnji prezidentovi zaključki, ki so osnovnega pomena. Toliko preizkušenemu slovenskemu ljudstvu, ki mu kljub »zaveznikstvu« niso priznavašali in mu ne priznavašajo niti boljševiški niti anglo-ameriški plutokrati, lahko prinese rešitev samo zmagovita Evropa. To se z drugimi besedami pravi, da mu lahko zagotovi lepo bodočnost le evropska povezanost, iz katere bo črpalo vse, kar je za njegov gospodarski in kulturni razvoj potrebno in važno. V tej Evropi je danes najmočnejša in za vodstvo edino sposobna Nemčija. Njen pripada zato velika vloga, Slovenci jo pa moramo z vsemi sicer skromnimi silami podpirati. »Povsem jasno je, da bi prav tako, kakor bi morali propasti vsi drugi evropski narodi, če se ne bi ob strani Nemčije bili proti svojim zunanji in notranji sovražnikom, propadli tudi mali slovenski narod, če ne bi zedinjen in trden izpolnil svoje evropske dolžnosti in obveznosti.« Te prezidentove besede so za vsakogar, kdor gleda položaj stvarno, najljubša resnica.

Zastopniki Nemčije so že velikokrat naglasili, da želijo od Slovencev samo to, da napravijo za lastnimi silami red na svojem ozemlju. To seveda ne v korist Nemčije, temveč njih samih. Kako plemenito je to stališče, bo vsak sprevredil, če pomisli, da bi lahko zmagovita Nemčija postavila drugačne zahteve in bi se jim nedvomno ničče ne mogel uspešno zoperstaviti. Na drugi strani je zopet boj za red na slovenski zemlji boj proti boljševiškim izrodokom, ki so že nešteto krat pokazali svoje stališče do slovenskega naroda. Danes ni treba več ponavljati teh dejstev, saj so splošno znana. Torej Nemčija želi samo, da si slovensko ljudstvo z lastnimi silami ob njeni podpori reši obstoj. Mnogo se je v tej smeri ob poztvovalnosti domobranstva storilo. Da bo ta po našem življenju hlepeči komunistični zmag dokončno zlomljen, je nujno, »da se vsi, v resnici z narodom povezani elementi izobraženstva zberejo in tako skupaj s kmetom in delavcem naredijo konec izdajalskemu početju podednih asocijalnih, egoističnih častihlepečev in materialistov.« Mar ni ta poziv predsednika vsem, ki ljubijo slovensko ljudstvo in mu želijo resnično dobro, več kot umesten. S popolno zavestjo zgodovinske resnice je treba reči, da ni samo umesten, temveč je tudi nujen. Kajti »to se mora zgoditi, če hočemo mali slovenski narod ohraniti in ga obvarovati pred tako strašno katastrofo, kakor jo mora trpeti sedaj na primer italijanski narod v južni in srednji Italiji...«

Le v zmagi Nemčije je rešitev. Le ob njej bodo Slovenci deležni blagoslova zmage. Zato pa morajo Slovenci skupno s Finci, Estonci, Letonci, Litovci, Rumuni, Madžari, Slovaki, Čehi, Bolgari, Srbi, Hrvat, Italijani, Španci, Portugalsci, Francozi, Švicarji, Belgijci, Nizozemci, Danci, Norvežani, Švedi, Rusi, Ukrajinci in kavkaskimi narodi boriti se proti boljševizmu in njegovim plutokratskim zaveznikom do popolnega iztrebljenja vseh njihovih podpornikov na svojem ozemlju. Z vsemi sredstvi se morajo boriti in delati, da iztrebijo na vsem področju, kjer bivajo, najpomembnejšo in najbolj pošastno židovsko orožje, očitni in svetohilinski boljševizem, potem pa tudi njegovo zapadno zvrst — gangsterstvo.

To so v glavnem najvažnejše misli iz četrtkovnega prezidentovega govora. Nedvomno pomenijo korak naprej, korak, ki je logično in stvarno povezano z večerajšnjim. Je obenem poziv in bojna napoved. Poziv vsem poštenim Slovincem k sodelovanju za rešitev slovenskega naroda, bojna napoved pa vsem — ne samo boljševiškim — destruktivnim silam, ki bi se rade okoristile s krvjo slovenskega naroda.

Gen. polkovnik Dietl smrtno ponesrečil

Dnevno povelje Führerja — „Junak Narvika“ odlikovan z meči v počastitev njegovega junaškega zadržanja

Führerjev glavni stan, 1. jul. Generalni polkovnik Dietl se je 23. junija pri neki letalski nesreči smrtno ponesrečil.

Führer je izdal ob smrti generalnega polkovnika Dietla naslednje dnevno povelje:

Dne 28. junija 1944. se je pri neki letalski nesreči smrtno ponesrečil generalni polkovnik Dietl.

Kot odlični vojak v boju za našo narodno socialistično veliko Nemčijo se je generalni polkovnik Dietl posebno odlikoval v boju za Norveško in Finsko ter vodil svoje vojske od zmage do zmage. Nepozaben bo njegov boj za narod, ker se je boril proti izredni sovražnikovi premoči in pod najhujšimi pogoji.

Generalni polkovnik Dietl bo za vse vojake in za ves nemški narod simbol vere v našo narodno socialistično Nemčijo in njeno zmago. Bil je vse do smrti vzor neuklonljive volje ter večne zvestobe.

Kot najhujšemu med hrabri mi so mu bili 19. VII. 1940. kot prvemu vojaku naše ponesne vojske podeljeni hrastovi listi k viteškemu križu železnega križa.

Kot strasten pristaš narodnega socializma je deloval generalni polkovnik Dietl v neomajni zvestosti ter v goreči veri od pričetka boja našega pokreta za velikomemski Rajh.

Jaz izjavljam torej z njim enega svojih najzvestejših tovarišev iz dolge težke skupne borbeno dobe.

Njegovo ime bo nadalje živeło v njegovi ponosni gorski armadi in bo preko nje zvezano z našim hrabrim finskim zaveznikom. On bo veljal kot simbol tega bratstva v orožju.

Njegova armada pa nosi pečat neomajne zvestobe in brezpogojne vere v končno zmago.

V počastitev njegovega stalnega junaškega zadržanja podeljujem generalnemu polkovniku Dietlu hrastove liste z meči k viteškemu križu železnega križa.

V ponosni žalosti pripoiba vojska pred svojim »junakom Narvika« nemško vojaško zastavo.

Führer ob krsti mrtvega vojskovodje

Berlin, 1. jul. Z globoko, ponosno žalostjo se je v soboto popoldne na slovesen način poslovil nemški narod od generalnega polkovnika Dietla, ki ga je kruto naključje iztrgalo iz življenja. Slovesnost je posebno povzdignila navzočnost Führerja, ki je izročil svojemu mrtvemu vojskovodji poslednji pozdrav. Vodja vrhovnega poveljništva vojske, generalfeldmaršal Keitel je počastil osebnost in dela pokojnika.

Vojska pripoiba svoje zastave pred najprijetnejšim in najbolj viteškim častnikom, ki je užival pri svojih vojaških neomajno spoštovanje, stranka se priklanja pred svojim najboljšim tovarišem, ki je v srečnih in težkih časih bil zvest Führerju in pokretu, ves narod pa se poslavlja od enega svojih najbolj junaških in slavnih sinov, ki bo kot junak Narvika ostal za vse čase vzor junaškega nemškega vojaka. Takrat v aprilu 1940. je doživel tovaristvo vseh treh delov vojske svoj najpomembnejši primer. Zastava, ki jo je zasedil Dietl in njegovi možje tam visoko na severu, plapolala dalje in ne bo nikdar umaknjena. Manjšina je zmagala, ogromna premoč pa se je morala umakniti.

Prav v teh tednih preizkušnje in težav, skrbi in naporov občuti nemški narod spomin na zmagovalca iz Narvika kot važen simbol: O zmagi ali porazu ne odločuje množice ali število, temveč edino duh, junaštvo, vzdržnost, hrabrost in vzdržljivost, vera in volja k zmagi.

Generalni polkovnik Dietl, čigar srce je pripadalo vojski in čigar ljubezen je pripadala Führerju in narodu, je bil vzor bojujočega vojaka in narodnega socialista. V njegovem duhu se bosta borila bojišče in domovina dalje do končne zmage.

Prostor, kjer se vrše žalne svečanosti, je resno in dostojanstveno opremljen. Krsta

Von der grossen antikommunistischen Volksversammlung in Laibach

Z velikega protikomunističnega zborovanja v Ljubljani

Oben: Blick auf die grosse Menge, die mit grösster Aufmerksamkeit den Ausführungen der Redner folgt — Unten: Der Präsident unter den Volkstrachten

Zgoraj: Pogled na veliko množico, ki z največjo pozornostjo sledi izvajanjem govornikov — Spodaj: Prezident med narodnimi nošami

Odpor nevtalcev

proti zavezniškom

Berlin, 1. jul. Na vprašanje so izjavili danes v Wilhelmstrasse, da so naleteli poizkusi zavezniškov, da bi z gospodarskim pritiskom na nevtralne države pridobili nadaljnje politične ali gospodarske koncesije, na odpor prizadetih držav. To ni nastopilo nenadoma, marveč so s tem države, ki hočejo ohraniti svojo neodvisnost, dosegle do naravne meje popustljivosti.

Finski narod strnjen za svojim vodstvom

Helsinki, 1. jul. Poročevalski list »Helsingin Sanomat« izhaja dvakrat na teden in ima jako mnogo čitateljev, se bavi v petkovem uvodnem članku z nemško-finsko pogodbo.

»Prišli smo v položaj,« pravi list, »ki sliči koncu zimske vojne, ko je bilo zlomljeno bojišče Summa. Takrat smo stali pred istim vprašanjem, boriti se naprej ali odložiti orožje in prositi sovražnika za mir. Čeprav je naša armada danes bolj sposobna kakor ob koncu zimske vojne, smo padli zaradi izredne materialne pomanjivosti sovražnika v sličen položaj, p o s ki se je moral pokazati v vsem narodu, državnemu vodstvu pa se je odločilo, da je treba borbo proti boljševikom nadaljevati. K temu dognanemu se je pridružila nemško-finska pogodba. Zanimivo se je spomniti, da je bil mož, ki je pred vsemi prevzel odgovornost in odločitev, finski državni predsednik Risto Rytty, ki je tudi ob koncu zimske vojne kot ministri predsednik odločno vplival na takratno odločitev. Finski narod je tudi danes pripravljen, da zaupa pravilnosti in daljnosežnosti odločitve. Finski narod stoji hrabro in odločno za svojim državnim vodstvom. On dobro ve, da je to edina pravila pot, ki mu bo dala varnost za njegovo nadaljnje življenje.«

Finsko vojno poročilo

Helsinki, 1. jul. Na Karelski ožini je bilo težje sovražnikova napada se nadalje na področju med Suomenvedenpohjan in Karisalmijem. Pri Tali-Ihantali je sovražnik, ki so ga podpirali topništvo, bojna letala in oklopne brigade, napadel naše postojanke. V ogorčenih bojih so bili odvrnjeni poizkusi proboja; sovražnik je doživel hude izgube. V zadnjih 24 urah je bilo na tem področju uničenih 57 sovražnikov oklopov, od teh jih je uničilo letalstvo 23. Severno od Heinjokija v smeri proti bojni črti Aeyraeppeaeje in Vuok-

senu je sovražnik brezuspešno napadel s slabšimi silami.

Na Aunuski ožini je bil posebno močan sovražnikov pritisk v smeri Vitele-Rajja in na morskem področju severno od te črte. Naše čete so odbile na več mestih v ogorčenih bližinskih bojih sovražnika nazaj ter mu prizadele hude izgube. V neki gozdni bitki včeraj je bila uničena sovražnikova divizija, ki je hotela izvesti neko obkolitveno gibanje. Pri tem je izgubila več sto vojakov. V smeri Maaseelke je podvel sovražnik krajevne napade posebno na področju Juustajarvi.

Finske in nemške lahke pomorske sile so se zapletle v prebojni noči v vzhodnem delu Finskega zaliva v bitko s sovražniki. Vimi torpednimi motornimi čolni, pri čemer so potopile tri sovražnikove edince.

Finske in nemške letalske sile so bombardirale sovražnikovo zbirališče okoliškov in kolone čet severozapadno od Talijsa. Finski in nemški lovci in kopenska obramba so sestrelili 50 sovražnikovih letal, od teh 14 na Aunuski ožini.

Nemško-finske sile so obstreljevale otok Narvi

Berlin, 1. jul. Pred nekaj dnevi so se v naraščajočem mraku približale lahke nemško-finske pomorske sile sovjetskemu otoku Narvi, v finski zalivu. Sovražnikove baterije in nemško-finski topniški ogenj presenetili in so nemške baterije eno uro obstreljevale sovjetsko oporišče. Sovjetska posadka je že po kratkem času morala ustaviti ogenj. Gosti visoki črni oblaki so ležali nad otokom in so neprestano sledile eksplozije ena drugi. Neka sovjetska zaščitna ladja in brzi bojni čolni so poizkušali odbiti nemško-finski oddelek od otoka, bili so pa odbiti, pri čemer je bila zaščitna ladja zelo prizadeta. Po razdejanju otokskih naprav so se nemško-finski čolni umaknili.

Protifašistični deželni svet zahteva boljševizacijo Hrvatske

Zagreb, 30. jun. (Poročilo dopisnika agencije DNB Heinz Grunerta.) Tako imenovani »protifašistični deželni svet za osvoboditev Hrvatske«, ki so ga osnovali Titove tople, je podal pred nedavnim svoj politični program po radijski postaji »Svobodna Jugoslavija«. S tem programom je odpravljen tudi zadnji dvom, da žele ti moskovski trabanti le boljševizacijo hrvatskega naroda. Sicer navaja točka 6, da bo dana vsem državljanom svoboda govora, časopisa in zborovanj, vendar le v okviru ljudske osvoboditve, ki jo vodijo komunisti (Titovo gibanje). V točki 7 obljublja svobodno volitve, toda zopet z omejitvijo, da bodo ljudje, ki delajo proti interesom narodnosvobodnega gibanja, izključeni, to se pravi, da ne bodo pristupili k volitvam nekommunistov.

Točka 9 pa zapoveduje zasledovanje ne le vseh fašistov, temveč tudi vseh elementov, ki s fašisti simpatizirajo. V uradnih hrvatskih krogi kažejo na to, da bo dal ta politični program boljševiki mogočemu mnogo večjo oblast, kakor jih je dala bivša jugoslovanska vlada Živkoviču ali Jeliću. Spričo te izjave protifašističnega deželnega sveta je naravnost ironija, če govore Američani, da je Tito borec za demokratske ideale. V ostalem je po mnenju tukajšnjih krogov program le kos papirja in odlokal bi le človek, ki bi bil komunist. Vlogo nekoga Stalina v malem naj bi igral kot tajnik protifašističnega deželnega sveta za osvoboditev Hrvatske dr. Pavle Gregorič, eden vodilnih osebnosti nezakonite komunistične stranke Jugoslavije.

Rodil se je 1. 1892. v Hrvatskem Zagorju ter se pojavil kmalu po svetovni vojni v Sovjetski zvezi in je v Moskvi absolviral tečaj za boljševiške častnike, se udeležil na vojni akademiji predavanj o izvedbi strahovalnih akcij in o bojih proti civilistom ter kmalu igral precejšnjo vlogo kot šef jugoslovanskega oddelka za komunistično propagando v Odesi. Ko se je vrnil v Jugoslavijo, je prišel z živahnim komunističnim propagandnim delovanjem, zbral prostovoljce za španske rdeče armee, ponarejal potne liste in se bavil z drugimi nečestnimi stvarmi. Večkrat je bil aretiran ter kaznovan z zapornikom. Ko je bila ustanovljena nezavisna država Hrvatska, je izginil, končno pa se je pojavil med tolovaji.

Kmetje beže pred Titovimi tolovaji

Beograd, 1. jul. Po izpovedbah ujetih tolovajev so tolpe prepovedale kmetem prebivalstvu, ki je na »osvojenem ozemlju«, da bi zapustilo svoja posestva. Ker so začeli kmetje v veliki množici zapuščati svoje domove, ki so jih tolovaji oropali, so zagrozili boljševiški komisariji, da bodo kmete postrelili in požgali domačije. Tako si hočejo zagotoviti ne le žetev, temveč tudi moško prebivalstvo, ki naj izpolni zelo razredčene tolovajske vrste.

Boj proti Badogliju

Benetke, 1. jul. Kakor poroča radio Alžir, je poslal maršal Badoglio angloameriške oblasti v južni Italiji, naj pod nobenim pogojem ne dopuste procesa proti Dinu Grandiju. Badoglio je posredoval zaradi tega, ker je Grandi, ki živi sedaj na Portugalskem, grozil z razkritjem o pripravah za lanski prevrat, če bi se pričel proces, kakor ga je napovedal Bonomi. Ta razkritja pa bi nedvomno Badoglija tako močno osramotila, da jih skuša na vsak način preprečiti. Radio v Alžiru pa zlobno pripominja, da Bonomi le zato zahteva proces proti Grandiju, da bi politično onemogočil Badoglija. Vsekakor je to značilen dokaz »soglasja« politikov v južni Italiji.

Badoglijeve »prti«

Benetke, 1. jul. Uradniki italijanskega prosvetnega ministrstva so našli v skladu s tega zalogišča v Bologni 6000 izvodov neke Badoglijeve knjige. Knjiga je bila napisana 1. 1942. in tiskana lani meseca februarja, ima naslov »Pot Italije v Berlin« in vsebuje vrsto člankov, v katerih je Badoglio brezpogojno priznal fašistično in narodno-socialistično ideologijo. Badoglio je prepovedal razpečevanje knjige, ko je pričel pripravljati državni udar proti fašizmu. Najda pa je zanimiva še posebej zaradi tega, ker je medtem napisal Badoglio neko drugo knjigo, ki ima naslov »Pot Italije k Anglosasom« in ki naj bi izšla v Zedinjenih državah.

Kaj predvajajo kinematografi

Tednik: Prvenstvena nogometna tekma na berlinskem stadionu, Henriot govori ti sočem francoskih delavcev. Nemški podoficer pripoveduje bodočim vojakom svoj izreden doživljaj z vzhodne fronte, kjer je bil topniški opazovalec. V odbojniški tiki za vzhodno fronto. Italijanski bojišče: sovražno napredovanje je vedno bolj počasno v sled nemške obrambe; ujetniki; topniška zapora. Invazijsko bojišče: prva odlikovanja; obalno topništvo obstreljuje sovražne ladje; begunci in francoskih mest; mladi borci Hitlerjeve mladine prejemajo odlikovanja na bojišču; ujetniki; neposredno obstreljevanje ameriških tankov; uničujoč zaporni ogenj raketnih metalcev min. Kino Sloga: »Moja hči živi na Dunaju«. Vesel »moserjanski« film, vrsta nespornostimov in znamenjav. Sodelujejo: Hans Moser, Dorit Kreysler, Charlott Daudert, Hans Olden, Elfriede Datzig.

Kino Matica: »Srček moj...« Razposajena veselogra, Nastopajo: Johannes Riemann, Dorit Kreysler, Ida Wüst.

Kino Union: »Kmečka pravda«. Film z dramsko vsebino po L. Ganghofferjevem

romanu »Der Ochsenkrieg«

gah: Elfriede Datzig, Paul Richter, Fritz Kampers.

Kino Moste: »Violanta«. Film globoke vsebine iz pianinskih krajev po E. Zahnovi noveli »Der Schatten«. Igralci: Annelies Reinhold, Richard Häussler, Hans Schlenk. — Od četrtka dalje »Stranek« s Hansom Moserjem, Paulom Hörbingerjem itd.

Sprejemanje na učiteljsko šolo

Ravnateljstvo drž. učiteljske šole v Ljubljani sporoča, da bo v šolskem letu 1944/45 sprejetih v I. letnik tukajšnje zavoda 40 učencev in 40 učenek. Sprejemni izpiti se bodo letos izjemno vršili že v dneh od 10. julija t. l. na kar ravnateljstvo učenke in učence, ki želijo iti na učiteljsko, še prav posebno opozarja. Prošnje, kolkovane s koliki za 6 lir, za pristopev k sprejemnemu izpitu je treba pri ravnateljstvu, Resljeva c. 10, vložiti vsaj do 4. julija. Prošnji mora vsak priložiti: 1. rojstni in krstni list oziroma družinsko knjižico; 2. gimnazijski: sprčevalo o nižjem tečajnem izpitu in sprčevalo o uspešno dovršenem 4. razredu, če so lani po končanem 3. razredu napravili nižji tečajni izpit. Meščanskošolski učenec in učenke priložijo završno sprčevalo, iz katerega je razviden odlični ali prav dober uspeh; meščanskošolski učenec in učenke z dobrim uspehom se ne sprejemajo. Nadaljnja navodila bodo učenci in učenke dobili dne 5. julija na učiteljsku, kjer naj se vsi, ki bodo vložili prošnje ob pol 8. zjutraj javijo. — Ravnateljstvo.

Objava

— Združenje denarnih in zavarovalnih zavodov sporoča, da poslujejo denarni zavodi za stranke ob sredah od pol 10. do pol 13. ure, ob drugih delovnih dneh pa od pol 9. do pol 13. ure. Zavarovalni zavodi pa poslujejo za stranke ob petkih od pol 10. do 14. ure, ob drugih delovnih dneh pa od 8. do 14. ure.

Dijaški plavalni tečaj. Sportni referat pokrajinske uprave objavlja, da se bo pričel poletniški plavalni tečaj za tekmovalni naraščaj za dijakinje v torek 4. t. m. za dijake pa v sredo 5. t. m. Tečajniki naj se zberejo ob 8.45 pred kopališčem Ilirije. Sprejeti bodo le oni, ki so oddali prijavnice. S seboj naj prinesejo kopalo obleko in brisačo. Pouk bo trajal po dvakrat tedensko (za dekleta ob torkih in četrtkih, za fante ob sredah in petkih) od 9. do 11. ure, na kar bo obvezen odhod iz kopališča. Ta objava velja samo za bolj izurjene plavalce, ne pa za začetnike, ki so se prijavili kot neplavalci. Začetek novega tečaja za neplavalce bo objavljen posebej.

Slovenci in Evropa

Na mogočnem zborovanju, na katerem je Ljubljana na praznik Sv. Petra in Pavla jasno in odločno izprizila svoje zavest, je prišlo v polni meri do izraza in povdarila odločno protikomunistično prepričanje vseh slojev prebivalstva. Obenem je slovensko ljudstvo jasno in glasno izpovedalo, da odklanja vse tuje načrte in da se priznava k evropski kulturni zajednici. Smernice, ki jih je ob tej priliki podal prebivalstvu Ljubljanske pokrajine prezident div. general Leon Rupnik, pa so kazipot, po katerem moramo iti vsi, da si zagotovimo v novi pravičneje urejeni Evropi tisto mesto, ki nam gre po naši številni moči, po našem aktivnem sodelovanju v obrambi Evrope in po našem kulturnem in gospodarskem uveljavljanju.

Vojna vihra, ki se je razplamtelala nad našo celino, se bliža svojemu vrhuncu. Razvoj dogodkov dokazuje, kako lažne so bile vse napovedi iz plutokratskega tabora in komunistične ofarske propagande in vsakdo, ki gleda le kolikaj trezno, mora sprevetiti, da se dogodki razvijajo tako, kakor so to vedno predvidevali resnični branilci Evrope. Povsem upravičeno je mogoče, da prezident naglasiti, da bo navzile vsem krizam, ki jih je morda še treba pričakovati, na koncu koncev zmaga lažna protiboljševiška Evropa pod nemškim vodstvom. Le največje morejo preslepiti trenutni uspehi sovražnega tabora, v katerem so se združili židovski plutokrati in boljševiki. Invazija, ki so jo pričeli Angloameričani na povelje Moskve, se ne razvija tako, kakor so želeli v Moskvi, Londonu in Washingtonu in kakor so si morda v sanjah želeli nekateri nepoboljšivji zaslepienci tudi pri nas. Za skromen uspeh, ki so ga doslej dosegli, so morali plačati Angloameričani strahotni krvni davek in če bo šlo v tem razmerju dalje, bodo napadalec na Evropo izkrmavali prej, preden bodo zasedli tudi le majhen kosček francoske obale. Dogodki pa tudi dokazujejo, v kako strašni zmoti so živeli vsi tisti, ki so mislili, da bo Nemčija med dvema ognjenima z vzhoda in zapada »klonila«. Nasprotno, baš sedaj se je izkazala vsa obrambna sila in tudi v nasprotjem taboru so morali priti do spoznanja, da Nemčija ni pred zlomom, marveč da bo šele v odločilnem trenutku razvila svojo silo in moč. Novo orožje, s katerim je sedaj nastopila Nemčija, predstavlja šele začetek vrste presenečenj, ki jih bomo še doživeli in kdor je imel priliko razgledati se le malo po Nemčiji, je videl, da so pripravljene še neštivilne divizije preizkušenih in najboljše opremljenih nem-

ških vojakov, ki bodo posegli v boj, kadar bo smatralo nemško vrhovno vodstvo to za potrebno.

Slovenci smo bili doslej v tem svetovno zgodovinskem spopadu Evrope z njenimi sovražniki nekako v zaledju. Neposredna vojna vihra nam je doslej še kolikor toliko prizanesla. Pri vsem tem pa se moramo zavedati, da je naša usoda tesno povezana z usodo vse ostale Evrope in da je kar najtesnejše združena z usodo Nemčije. Če kdo misli, da se more naš narod odtegniti splošnem političnemu razvoju, je največji utopist ali pa sovinit, ki ne upošteva stvarnih dejstev. Če bi v tem gigantskem spopadu Nemčija podlegla, bi bila s tem obenem poražena vsa Evropa ter prepričena boljševikom. Če pa bi se Evropa boljševizirala, potem pa bi se niti ne mislilo, da se bo boljševizem ustavil pred Ljubljano, Gorico ali Istro. V še hušji zmoti pa bi bil tisti, kdor bi mislil, da bodo Angleži in Američani ustavili ali omejili poplavo boljševizma. Prav isto, kar doživljajo sedaj v južni in srednji Italiji, bi v tem primeru doživeli tudi slovenske dežele. V »osvojenem« delu Italije se širi komunizem pod okriljem in pokroviteljstvom Angloameričanov. Dočim morajo angloameriški vojski krvaveti za vsako ped zemlje, se Stalin polastičeno zasedenosti ozemlja s svojimi političnimi agenti. Isto bi se zgodilo tudi pri nas. V tem pogledu se ne sme pač nihče udajati kakim utvaram in praznemu upanju, češ Angloameričani bodo rešili Slovence pred boljševizmom. Saj je sedaj podpirajo Titove komunistične tolpe in pripravljajo tla, da bi v primeru zmage prepustili Slovence boljševikom. Zato bi poraz Nemčije pomenil strašno prebujenje za vso Evropo in še prav posebno za nas Slovence.

Da je boljševizacija resnični cilj tako zvanih »osvoboditeljev«, kaže tudi najnovejši trik, s katerim se komunistični tolovaji skrivajo za kralja Petra II. S to krinko skušajo preslepiti tudi meščanske sile. Ta taktika ni nič novega in so se je boljševiki posluževali tudi že drugod. Gotovo nihče ne verjame, da bi bil Stalin zaradi svojega trenutnega in navideznega prijateljstva s Churchillom in Rooseveltom opustil misel svetovne preukcije. Komunisti se odevajo, kadar jim to kaže, z domoljubnimi krilaticami, a v svojem bistvu ostanejo vedno le komunisti. Tudi v tej ali oni obliki obnovljena Jugoslavija, kakor si jo zamišljajo moskovski agenti, bi bila le podružnica Moskve. Kakšna bi bila v tem primeru usoda Slovencev, o tem pač ni treba razmišljati.

Gledališki in glasbeni teden:

Mladi talenti stopajo na plan

Pred zaključkom gledališke sezone — Sklepne produkcije Glasbene akademije — Pestrí radijski večeri

V Operi uprizarjajo po večini »Fausta« in »Manone« ter žanjejo uspeh z baletnim sporedom, katerega glavne nosilke so L. Wisniakova, S. Japljeva ter G. Bravničarjeva s Kurbosom in Pogarčarjem. V Drami bo v kratkem premiera »Marje Sturte«, ki menda zaključuje dramski repertoarni spored 1943-44.

Te dni nas razveseljujejo uspehi naše mladine, ko nastopa na svojih sklepnih produkcijah. So nekateri v njih vrlah, ki jih morebiti odlikuje samo pridnost, zgolj tehnična izvežbanost. Toda med mladimi jih je tudi nekaj, ki se vznemirja nad povprečje izvajanje ter reproductivne storitve. Opažajo vzgon k umetniški zrelosti, presenetljivemu. Med mladimi glasbenimi talenti, ki nas prav gotovo ne bodo razočarali, so violinistka Jelka Staničeva, klaviristka Ada Burgerjeva, violinist Igor Ozim, basist Ladko Korčec in tenorist Rudolf Francelj.

Jelka Staničeva, ki ima izvrstnega mentorja v osebi prof. Jana Slaisa, je doživela na torkovi produkciji Glasbene akademije zmagovit uspeh. Z izvajanjem Bachove Claccone iz IV. sonate za violinski solo, Händlove sonate v D-duru, znamenite La-love španske simfonije (I. in IV. stavek), Bravničarjeve »Berceuse interrompue« ter Sarasatovih »Ciganskih napovedi« je samo sebe presadila na pot, ki vodi v zrelo reproductivno umetnost. To je pot rasti, kakovostnega, umetnostno stremiljivega podajanja. Duhovno podprtana in tehnično dovršena interpretacija raven sta v njeni igri povezani v idealnem ravnesvju.

Tudi Ada Burgerjeva opozarja nase. Njeno klavirsko podajanje kaže solidne uspehe odlične glasbene vzgoje v šoli prof. A. Trosta. Ko drsijo njeni prsti po klavirskih tipkah, čutiš, da ni to samo ročnost, spretnost, veščina, temveč da se njeno tehnično znanje poglablja z občutjem, doživljanjem, ki dojenja z njim tudi zahtevne klavirske skladbe. O tem smo se prepričali na petkovi šestí sklepni produkciji Drž. Glasbene akademije, ko je z živahnim čutom za pravilno izvajanje odlično odigrala Bachov Preludij in fugo v c-molu, J. Ravnikovo »Večerno pesem« ter Schumannovo Sonato op. 22; ob slednji se je izkazala njena zrela sposobnost kontrastnega podudarka posameznih stavkov.

Igor Ozim ima posebno srečo, da mu je že v rosní mladosti naklonjeno priznanje za očarljivo igró na goslih. V tem je ta izredno nadarjeni gojenec prof. L. Pfeifferjeve šole pravi mali mojster. Ko ga gledaš, kako živo, ponotranjeno igra na gosli, se poraja vtis, ko da imaš pred seboj čudežnega otroka iz glasbenega kraljestva, ko da je ta drobni fantek zračen s svojim ljubljanim instrumentom, ki se z njim po svoje pogovarja. Toda ta govorica je za Ozimova leta nenavadno resna, privlačna in pričevalna. Tudi Igrjeva pot vodi v višavja reproductivne umetnosti.

Na ponedeljkovi produkciji »Stranek« ki jo vodi z znanjem ter izpričanim izkustvom, pa tudi z lubeznjivo ravnateljstvom Mirko Polič in prof. Dr. S. Svara, sta izstopala predvsem Ladko Korčec in Rudolf Francelj. L. Korčec je Kalah lahko kar stopi med pisano družino »Preden se vrne« na poklicnem opernem odru. Pevec in igralec se pri njem idealno dopolnjujeta. Njegov basovski material je bogat, poln, sestavno oblikovan. Prizna se mu temeljita šola rektorja J. Betetta. V »Stranek« se izenaka v vseh ležah se prične barvit in odmeven. Nadvladati napredek je ob nepremenjenih dosežkih oblikovnih nedvomno.

Nedeljska kronika

Ljubljana, 2. julija

Največji domači dogodek preteklega tedna — velika narodna manifestacija na Kongresnem trgu — ima še nenehno živ odmev po Ljubljani. Dnevnik so prinesli izbrana poročila. Natisnjena beseda, zlati podprta s sliko, ima še bolj živ dokumentarni pomen kakor izgovorjena. Tudi na filmskem platnu so se že takoj drugi dan pojavile prav uspele slike, ki so prikazale gledalcem veličino te manifestacije v polnem obsegu in v značilnih podrobnostih, tako, kakor posamezni udeleženci tega sam ni mogel zajeti.

Mladina, ki je na dan zborovanja tako živahno manifestirala po ljubljanskih ulicah, je dan nato zapustila šolske zavode in se spet vesela razšla na počitnice. Šolski uspehi so bili v splošnem prav zadovoljivi. Tudi mi želimo mladini, da bi lepo izkoristila letošnje počitnice in se jeseni čila in bodra vrnila v šole.

Močno nevihto smo imeli na večer pred praznikom, da enake letos še ni bilo, čeprav smo doslej imeli že dosti ploh. V nekaj minutah se je zlilo nad 25 mm vode, tu in tam je padala tudi redka drobna toča, hujske škode pa k sreči ni bilo. Na praznik zarana se je pa vreme zvedrilo. V petek proti večeru se je po hudi soparici obetala nova nevihta, toda noč na soboto je spet pregnala soparico in zdaj imamo znosno in več ali manj sončno vreme.

Ob lepih sobotah je na ljubljanskem trgu prav živahno. Včeraj je ljubljanski trg bil še posebno razgiban, je pa tudi nudil dosti obilja z naših vrtov. Solate je poljubno na izbiro, graha, pese, pa tudi nove poslastice v obliki lepih cvetov in sočnih buč. Cene novo dozorelim pridelkom kajpa niso baš nizke, toda kakor rečeno, izbira je zadostna za tiste, ki zmorejo Borovnice gredo nadalje v denar.

Koncertna in gledališka sezona je z nastopom poletja dosegla svoj višek. Zvrstile so se izvrstno uspele produkcije našega glasbenega, pevskega in gledališkega naraščaja. Imeli smo pisan večer radijskih sodelavcev, ki se bo na splošno željo ponovil. V gledališču pa prihajajo na oder še nove premiere. Čeprav je kdaj pa kdaj zvečer soparno, so gledališča in kinematografi še vedno prav dobro obiskani.

Ena izmed najlepših manifestacij naše upodabljačje umetnosti se je z današnjo nedeljo zaključila. Stermenova razstava portretov, ki je zadnje tedne stalno privlačila častilce zrele umetnosti mojstra Stermena, je bila za zaključek deležna še prav posebno lepega obiska. Vsekakor je v polni meri dosegla dvojni namen. Učvrstila je Stermenovo umetnost med širšimi sloji občinstva, po razstavljalcevem plemenitemu namenu pa je prinesla prav lep prispevek za Socialno pomoč.

DRŽAVNO GLEDALIŠČE

DRAMA
Ponedeljek 3. julija: Zaprtó.
Torek 4. julija ob 17.30: Marija Stuart.
Premiera. Red. Prvi.

OPERA
Ponedeljek 3. julija: Zaprtó.
Torek 4. julija ob 18.: Faust. Red. B.

Oddajniška skupina Jadransko Primorje

RADIO LJUBLJANA

PONEDELJEK, 3. JULIJA

7.00—7.10 Poročila v nemščini 7.10—9.00 Jutranji pozdrav, vmes od 7.30—7.40 poročila v slovensčini 9.00—9.10 Poročila v nemščini 12.00—12.30 Opoldanski koncert 12.30 do 12.45 Poročila v nemščini in slovensčini, napovedi sporeda 12.45—14.00 Mali orkester vodi A. Dermelj 14.00—14.10 Poročila v nemščini 14.10—15.00 Vsakemu nekaj 17.00—17.15 Poročila v nemščini in slovensčini 17.15—18.00 Pisano polje, daj žilnate volje! 18.45—19.00 Segave besede, Lj. Pahar: Ljubljanske slike 19.00—19.30 Stranek: Strije fantije 19.30—19.45 Poročila v slovensčini 19.45—20.00 Aktualno predavanje (prenos) 20.00—20.15 Poročila v nemščini 20.15—21.15 Glasba velikih skladateljev (plošče) 21.15—22.00 Spomini 22.00

Petrolej za obrtnike

Obrtniki, ki prejemale pri Gospodarskem pokrajinskem svetu bone za petrolej kot pomožno sredstvo brez posebne pismene prošnje na podlagi seznamov, se opozarjajo, da morejo meseca julija dvigniti bone po strokah in imenskih začetnih crkah v naslednjih dneh: mizarji, A—O 1. julija, P—Z 3. julija, slikarji in plekarji 4. julija, urarji, torbarji in knjigovezi 5. julija, mehaniki 6. julija, kleparji in kijučavničarji 7. julija, elektrotehnik in steklarji 8. julija. — Upravičenci se opozarjajo, da dobe bone le na dan, ki je določen za njihovo stroko. Zamudniki se ne bodo mogli upoštevati.

Redna dodelitev bencina za mesec julij bo šele naknadno, ko bodo na razpolago potrebne količine.

do 22.15 Poročila v nemščini in napoved sporeda 22.15—23.00 Glasba za lahko noč 23.00—24.00 Prenos sporeda nemških radijskih postaj.

Za obnovo človeka

Vsaka vojna zapusti težke gnotne in duhovne razvaline. Vse posebnosti meri velja to za državljansko vojno. Redna vojna se vodi po nekaj pravilih in omejitvah, revolucija pa vodi po samovolji, strasti in sovraštvo. V revoluciji se sprete vsi živalski nagoni, ki jih je organizirana družba uspešno brzdala. Navažno voditelja državnih prevratov na teh nagonih naravnost grade svojo stavbo ali jih vsaj trpe, Osendowski piše: »K Leninu je pristopil Lunarski, sklenil se mu je na uho in zčepel: 'Tovars! Proletariat dela naslije, uničuje nepreprečljive zaklade umetnosti...' Lenin je dvignil glavo in gledal na vzrodočene, rdeče, divje, brezmišne obraze ljudi, ki so stali v množici. 'Danes je njihov dan!' je odvrnil mirno. Za enkrat jim je vse dovoljeno... Takšna je njih volja... takšno željo in zahtevo imajo...«

Poleg stranskega uničenja gnotnih dobrin bo zapustila sedanja vojna, ki je prepletena s mnogimi strastnimi prevratnimi pojavi, še mnogo hujske duhovine in mora ne razvaline. Kako mnogo je danes ljudi, ki sovražijo in kako malo jih je, ki ljubijo. Koliko jih je, ki so umerili človeka, soseda, prijatelja in celo sorodnika, koliko ljudi je, ki so ropali, delali nasilje in klevetali! Koliko jih je, ki več let niso nič delali, ki so se potikali samo po hostah, ki so samo uničevali in izsiljevali! Kdaj se bojo ti ljudje zopet oprile postene in resnega dela, ki so ga pozabili, ker so zapeljani živeli v utvrti, da jim ga sploh ne bo treba več opravljati, da so določeni za brezdelne položaje? Koliko mladih deklet je zašlo na stranpoti! Veliko je sirot, ki so prepuščene same sebi in za katerih vzgojo se že več let nihče ne zanima. Tudi mi bomo imeli »brezprizornice«. Koliko jih je, ki so kradli ljudem denar s črnim odušvom, zlorablajo njih stisko! Koliko jih je, ki so pokazali svojo neznanost, slabost in breznačelnost! Doba preizkušnje je našla slabše, jim upogobala in lomila hrbtenice. Oporočniki so danes prekinjali, kar so večkrat molili, izdajali, na kar so prisegali. Premnogi so bili kakor trške v viharju, ki jih je nagibal v tisto smer, kamor je potočnik. Za redne razmere »trdi značaj«, so se iz strahu in računarstva omajali in zrušili drug za drugim. Poznamo jih, ki so uravnavali svoje prepričanje in čustvovanje po vremenskem kazalu, po kilometrih ruskega napredovanja ali nazadovanja in po takih ali drugačnih izjavah v splošnem domu angleškega parlamenta. Bili so med temi »visokimi ljudje na položajih«, gospodarstveniki, vzgojitelji, javni in zasebni uradniki. Ob teh bednih figurah, brez načel in moštosti, smo se spomnili filma, ki je prikazoval njim podobnega slabša, katerega je zajela revolucija v velenosti. V zalegi je imel cepice in znake vseh borečih se skupin, ki jih je menjal, kakor je ukazoval trenutni položaj. Bili so tragikomni prizori.

Na sovražne tabore so razbiti celji narodi, sprte so občine, vasi in celo države. Hude in dolgotrajne bodo posledice. Težko si predstavljamo, kako in kdaj se bodo vrnila strpnost, sprava in mir med ljudi, v njih osnovne celice in v ljudska predstavništva. Zdi se nam, da bomo prej in lažje pozidali porušene in požgane vasi, kulturne in gospodarske ustanove in naprave, mostove, ceste in železnice, kakor pa zbrisali krvava znamenja bratomorne borbe, izruvali mužnje iz glav in src, zasuli prepade ter obnovili strpnost, spoštovanje, zaupanje in ljubezen med ljudmi. Ljudje so postali pobesneli fanatiki, saj so jih zadnja leta udili le sovraštva in masčevalnosti.

Kadar govorimo o potrebi obnove, le preveč mislimo samo na gnotno obnovo in mnogo premalo na obnovo človeka, ki bo iz te vojne in v njo povezanih anarhičnih pojavov izšel tudi kot duševna in moralna razvalina. Iz sedanje vojne ne bodo prišli samo telesni pohabljeni, marveč tudi duševni in moralni poškodovanci, ki bodo potrebovali duševne in npravne opore. Tudi te in zlasti te bo treba zdraviti in jim omogočiti povratek v družbo z vzgojo in širokogrudno moralno amnestijo. Sprito tega nam niso potrebni samo načrti za materialno obnovo, marveč tudi za preporod duha in srca. To je naloga naših vzgojnih čimteljev, v kolikor so ostali trdni v tem viharju: univerze, učiteljske in vseh drugih šol, polbošvalnic, radia, časopisa, pisateljev in založb, umetnikov, cerkve in vseh kulturnih organizacij. Potrebne nam bodo zlasti poliklinike za higijeno duše. Pri tem mislimo na obnovo vsega naroda, na staro in mlado, na moše in žene. Tega obnovitvenega dela si ne zamisljamo kot neke štirinajstredne duhovne vaje ali vzgojne tečaj, marveč kot dolgoletno, načrtno in vztrajno delo po določenih moralnih, nacionalnih in socialnih vzgojnih smernicah. Potrebne nam bodo petletke za obnovo človeka.

Nesmiselno je pričakovati ozdravljenje sedanjih razmer samo od materialne obnove ali prenosne gospodarskega reda. Vzoredno z materialno obnovo mora biti moralna in duhovna. Rešitve ne more prinesiti samo sprememba sistema, ker so nesile in izvajalci vsakega sistema le ljudje sami. Človek je in ostane osrednji problem, zato povdarjamo zlasti tulo potrebo po preobrazbi človeka, npravi, pojmov, nazorov. Sistem sicer lahko mnogo pomaga, mnogo obvaruje, prepreči krivice, izrodko in zlorabe, poveča nadzorstvo nad javnim in zasebnim življenjem in uveljavlja odgovornost, vendar je vsak sistem na slabih nogah, če ne sloni na dobrem človeku. Dober sistem v rokah slabega človeka je gotovo manj uspešen kot slabši sistem v rokah dobrega človeka. Sicer pa je sistem zaradi človeka, zato morajo biti zgrajeni na veri v človeka. Brez dobrega človeka je nesmiselno vsako prizadevanje za boljši red in boljše življenje.

Poznamo ljudi, ki so teoretično komunisti, a praktično kapitalisti in poznajo ljudi, ki so teoretično kapitalisti, a praktično socialisti. Ni vsak kapitalist nujno socialen in ni vsakdo, ki se priznava h komunizmu, nujno socialen. Ne vodi vsakega kapitalista sla za dobičkom in ne vsakega komunista sla za pravičnostjo in enakostjo. So kapitalisti, ki žive skromno in celo asketsko in so komunisti, ki žive buržoasno. Ta paradoks je posebno pogost v današnjih časih. S tem ne želimo reči, da ideologija in sistem nista važna — nasprotno, sta zelo važna — marveč hočemo le poudariti, kako mnogo zavisi od poštenosti in značajnosti človeka. Za zboljšanje

ŽIDJE, BOLJŠEVIKI IN TOLOVAJI zločinska trojica za uničenje Evrope

Iz področij, ki so jih znova zasedle azijske boljševiske množice, prihajajo zadnje mesece obupni kliki in prav gotovo ni nobene kulturne dežele na svetu, ki ne bi ti kliki groze globoko pretresli, izzvali globokega ogorčenja ali vsaj zaskrbljenosti glede nadaljnjega razvoja. Zlasti neposredno prizadeti in ogorčeni narodi so prišli do spoznanja, da so tisoči žrtve, ki so izkrevale v krvavih krempljih Moskve, le drobci tega, kar pripravljata židovstvo in boljševiski vsemu svetu, če se jima posreči, da premagata odpor in neomejeno zagospodarita. Vse, kar je do te vojne izvedel svet o grozodejstvih moskovskih pogotov, je stvarnost še v mnogo večji meri potrdila in zasenčila vse, kar si je povprečen Evropeec predstavljao o boljševiskem režimu. Šele osebni dotik z azijskimi tolpami na vzhodni fronti je spavil na dan vso čisto resnico in omogočil evropskim narodom vpogled v one strašne razmere, ki jih je dotlej zakrivala koprena neoprodne tajne.

V času, ko se je strmeči Evropi odkril pravi obraz boljševiskega sveta, je svet šele prav zavedel globokega pomena besed, ki jih je zapisal vodja nemškega naroda Adolf Hitler v svoji knjigi »Mein Kampf«: Če bo zmazal žid s pomočjo marksistične veroizpovedi nad narodi sveta, potem bo njegova krona mrtvaški venec človeštva in potem bo naš planet kakor pred milijoni let zopet jadral po vsejmirju brez slemene živega bitja. Zato mislim, da ravnanje po nameri vsega židovskega stvarnika, kajti ko se borim proti židu, se borim za besedo »božje«. Te besede se zde danes naravnost priročne, saj so bile zapisane v slutnji bližajočega se spopada. Kako jasno je tu zapopadeno jedro vsega zla, ki danes žge in mesari vse narode sveta, v eni sami besedi: žid! Ilja Ehrenburg, eden najvplivnejših židovskih sovjetskih propagandistov, je v svoji knjigi »Trst D. E. likvidira Evrope« te besede nemškega Führerja še podkrepil, ko je zapisal: Če spremenimo Evropo v puščavo, bo to delo visokega človečanstva. Tri sto milijonov ljudi bo potem poslednjič odmolilo svoj »Oče naš...« Nato bomo mi odkrili Evropo. Naselili jo bomo s svojimi komunisti, pa če treba s takimi iz Afrike... Ali pa v poglavju »Smrtna obsodba za Berlino: Nemčija je končno veljavno prenehala obstajati. Izmed njenih 55 milij. prebivalcev jih je komaj 100.000 ostalo živih. Od Rena do Odre je nastala puščava, v kateri bledijo reparske tolpe... Z beštalnim užitkom se tu pridiga razdejanie, ki bi pomenilo ne samo pogin enega naroda ali samo Evrope, marveč zaton kulture in življenja vsega kontinenta, če bi se res posrečilo ustvariti boljševisko državo z židovskim pečatom.

Žid je zelo zgodaj spoznal, da je za njegovo zaželjeno carstvo vzhod najbolj ugoden, kar je postal zaradi grehov svojih gospodarjev najbolj zrel za zmotne boljševiske nauke. Od židov ustvarjena je danes Sovjetska zveza od židov vladana in židje so absolutni gospodari ogromnega področja, iz katerega hočejo graditi svoje svetovno carstvo. Vse, kar se je v tej državi groznega zgodilo ali je bilo po naročilu boljševiske vlade izvršeno v tujih državah, je bilo delo židov. Za ustvaritev te države je moralo dati svoje življenje 21 milijonov ljudi, ki so pomirili ali od roke židovskih rabljev ali pa zaradi umetno po-

vzročne lakote. Toda to so samo številke židovsko-boljševiških strahot do pričetka sedanje vojne. Če so te številke zamogle pretresti celo zločinsko naravo Churchilla, potem vedo tudi v svetu sovražnikov, da bomo boji, ki ni bil v zgodovini vseh vojn nikdar pravičnejši in upravičnejši.

Prišel je čas, ko so nemške divizije na vsakem koraku po obširnem sovjetskem področju razkrivala nove tajne, odpirale vrata sveta, ki je bil dvajset let hermetsko zaprt. Kamor koli je šel pogled, vsepovsod je takrva strahotno sfingo brezsrčne stepe, povsod se je razkrivala beda, ki je klicala po usmiljenju, beda, za čije obtožujoče maske se je skrival demon zločinskih nakan. Kajti kakor je židovski strup ruskega vojaka spreminjal v sovjetsko zver, tako je bila z nivelizacijo slemene posameznika v kati umorjena duša tega naroda, ki je postal množica brez lastne volje, ki je tudi hekatombe krvi, dnevno žrtvovane po brutalnem boljševiskem vojnem vodstvu, sprejemala docela ravnodušno. Židovsko-sadistični fanatizem, ki so ga morali ti ljudje prenašati dve desetletji, je postal polagoma tudi v njih samih druga narava, tako da je žid končno dosegel dolgo zaželjeno brezkompromisno aktivizacijo množice, ki jih je nameraval izrabiti kot pokorno orodje za idejo svetovne revolucije. Iz tega spoznanja prihaja tudi razumevanje za iztrebljenje milijonov in milijonov ljudi v tem infernalnem carstvu mrtnice, za vse neznanke krvave navela proti vzhodni obrambi črti in končno za nedolžne grozote, ki jih počenjaajo boljševiski v zopet osvojenih pokrajinah in izjem poslušni tolovaji v zaledju.

Njz te nepregledne množice najbolj krvavih slik se oblikuje obraz sovjetske države, ki mora zbujati strah in grozo tudi pri

onih, ki so se na življenje in smrt zapisali boljševisizmu. Toda nemogoče je v kratkih besedah tudi le približno črtati strahotno krivdo židovsko-boljševiških rabljskih hlapcev in strahotni položaj narodov pod boljševisko knuto. Če pa so zavezniki na zapadu kljub vsemu temu vendarle izdali Evropo in jo izročili v podjarmljenje boljševismu, potem se sami po sebi podajata v tem svetovno-zgodovinskem spopadu, ki ga preživljamo, le dve brezkompromisni možnosti: Ali zmaga Nemčija s svojimi evropskimi zavezniki in s tem zagotovi nadaljnji obstoj Evrope in njene tisočletne kulture, ali pa bo vse človeštvo obsojeno v pogin in prepuščeno tistemu barbarstvu, ki ima svojo domovino v sovjetski državi.

Vprašanje rešitve evropskih držav in s tem rešitve Evrope same je po besedah Führerja le vprašanje, ki ga bodo končno rešili edino le narodnosocialistični nemški narod in njegova oborožena sila ter njuni zavezniki. To trdno prepričanje, ki so ga ob tretji obletnici spopada z boljševiski jasno in glasno izrazili vsi evropski misleči narodi, od na skrajnem severu ogrožene Finske do Egejskega morja, je izpričalo vsemu svetu, da je Evropa prisegla večno sovražstvo ne samo boljševismu, marveč da bo obračunala tudi z onimi, ki so se zvezali s tem najbolj krvočlnim sovražnikom človeštva. V evropskem taboru je sila srca, moč orožja in genialno vodstvo, ki se je ob navalu na vzhodu izkazalo še vselej nadmočno in združena Evropa z Nemčijo na čelu je tudi močna dovolj, da obrani Evropo pred usodo vzhoda, potapljaajočega se v krvi in terorju. In napoči no dan, ko se bodo zlonice tudi vse te v svoji duši oledenele množice in z njimi bo padel žid, kajti padel bo takoj, ko ne bo več za njim ljudskih množic.

USA — džungla plutokracije

Ena izmed posebnosti značilnosti ameriškega ljudstva je njegova, že kar prislovična lahkovernost. Kdo se ni čul o vseh mogočih mazačih in goljufih, ki izvajajo Američanom letno težke milijone dolarjev z najrazličnejšimi mazači in tinkturami za vse mogoče bolezni. O njih in njim stilišnih so se prilično razpisali ameriški književniki in jih predstavili tudi evropski javnosti, ki je imela posla s stilišni junaki, katerih nasledniki si danes razbijajo svoje kamuflirane glave po bunkarjih Atlantskega zidu. Sicer pa je iz kroga teh mazačev izšel tudi praoče današnjih nekronanih kraljev Zedinjenih držav — Rockefellerjev, stari Rockefeller, ki je prišel svojo milijardersko življenjsko pot kot sejski prodajalec kolomaz in petroleja, ki ju je priporočil in prodajal trdokornim ameriškim farmarjem kot veseljni lek za vse že znane in še dotlej neznane bolezni. Koliko je zalegla ta univerzalna maža, nam Rockefellerjevi življenjski ne vedo povedati, pač pa to, da si je z izkupičkom kupil prvo malo rafinerijo nafte, ki je postala temelj današnje vsemogočne »Standard Oil Companije«.

Ameriški propagandisti, ki masirajo že cele mesece živce Evropecev preko dne in pozno v noč v vseh mogočih jezikih in po vseh valovnih dolžinah, sodijo, da so njihovi evropski poslušalci vsaj tako lahkoverni, kakor ameriški, če ne še bolj. Zato jim propovedujejo neprestano o svetlih

vzorih ameriške demokracije kot o vesoljnem leku zoper vse bolezni in težave starega sveta, osobito pa naše celine. Ti možje, ki tako vneto priporočajo zaostali Evropecem svoje svetle demokratske vzore, pa pozabljajo, da je tudi povprečni evropski človek dosti boljše poučen o pravem stanju prilik v Zedinjenih državah, kakor pa markisateri za to posebej dobro plačani ameriški strokovnjaki o razmerah v Evropi.

Tako vemo mi, da sodelujejo v Zedinjenih državah vse vlade že od pamtveka kar najtesneje z zasebnim velekapitalom. Ta povezanež je tako zaupna in globoka, da že skoraj ni več mogoče ločiti politike vlad Zedinjenih držav od politike plutokratskih družin. Sodelovanje med vladi in plutokracijo je organiziral na čisto poslovnih temeljih pred dobrih 50 leti izredni komisar starega Johna D. Rockefellerja, Marcus Alfonzo Hanna. Pred nastopom Hanne so posegale plutokratske porodice v državne posle vsaka na svoj račun in za svoje osebne cilje. Hanna pa je organiziral posebno skupno organizacijo vseh najuglednejših in najbogatejših plutokratskih družin in koncernov. S pomočjo te vrhunske organizacije je postal vpliv zasebnega velekapitala na vlade Zedinjenih držav tako velik, da so postale po nastopu predsednikovanja Warrena Hardinga leta 1921. Čisto navadne delke plutokracije, pripravljene ubagati na vsak mig. Glavno orožje te vrhunske organizacije ameriških velekapitalističnih plutokratov so sloviti ameriški milijonski volilni fond, s katerimi financirajo tako demokratsko kakor republikansko stranko pri vseh mogočih volitvah. Po višini vsot, ki so namenjene pri posameznih volitvah za podporo eni ali drugi stranki, je mogoče s skoraj stoo odstotno gotovostjo že v naprej napovedati, katera bo izšla kot zmagovalka iz volilne borbe. Vse to zakuliso mešetarstvo pa je previdno zastrto z bleščečimi krilatimi ali polni demokraciji in neomejenem življenju svobodne volje in odločevanja ameriškega ljudstva.

Po uradno ugotovljenih podatkih so vplačali ameriški plutokrati od leta 1880. do 1936. v skupni fond samo za financiranje predsedniških volitev 106 milijonov dolarjev. Od tega so prejeli republikanci za svoj predsedniški volilni fond 77.5 milijona dolarjev, demokrati pa ostalih 28.5 milijona. Nujna posledica tega je bila, da so bili izvoljeni za predsednika Zedinjenih držav skoraj vedno pristaši republik. stranke.

Za zasluge, ki si jih je stekel Marcus Hanna za blagajne ameriških plutokratov, so ga ti poslali v senat. Pri tem je užival še prav posebno podporo Rockefellerjeve družine. Izvoljen je bil namreč za senatorja v državi Ohio, kjer imajo Rockefellerji večjo oblast, kakor so jo imeli monarhi v Evropi pred francosko revolucijo. V senatskem verifikacijskem odboru je poskušalo nekaj senatorjev izpodbiti Hannovo izvolitev. Sklicevali so se na obširno z dokazi podprto gradivo o nezasišani volilni korupciji. Bilo pa je vse bolj ob steno. Zaman so predložili s prisego potrjeno izjavo nekega volilca, da je prejel za svoj glas, ki ga je oddal za Hanno, 1750 dolarjev. S prav takim uspehom se je končala pritožba proti izvolitvi senatorja H. Payneja, ki je plačal svojim volilcem na roko 65.000 dolarjev.

Voditelj republikancev v senatu je bil nekaj desetletij sloviti Alderich, ki je preživel kot senator kar sedem predsednikov Zedinjenih držav. V politiko si je utrl pot, ko je omočil svojo hčer z najmlajšim Rockefellerjem. Ko je postal senator, je imel okoli 50.000 dolarjev premoženja. Po trideset letih senatorstva je zapustil svojim dedičem čistih 12 milijonov dolarjev. Pol milijona dolarjev je zaslužil samo pri vzakonuju gradnje Panamskega prekopa, ki je v osmeseštih letih preteklega stoletja povzročila največji korupcijski škandal v Franciji. Takrat je ustanovil v Parizu graditelj Sueskega prekopa, inž. Lesseps, delniško družbo, ki je hotela prekopati po njegovih načrtih ožino med Atlantskim in Tihim oceanom. Vsa stvar pa ni bila nikoli resno mišljena in se je končala z ogromnim polomom, pri katerem je bilo hudo oškodovanih na desetisoče francoskih državljanov, ki so nalagali svoje prihranke v razne špekulacijske papirje. Pozneje je pokupil ničvredne delnice propadle »Panamske družbe« za nekaj sto tisoč frankov Philippe Bunan Varilla, ravnatelj znanega pariškega jutranjika »Matinac«. Mož pa se je bavil bolj z borznimi špekulacijami, kakor z novinarstvom in imel zaradi tega že tudi opravka s pariško policijo. Ko je Bu-

nan Varilla zvedel, da pripravljata ameriško ministrstvo vojne mornarice načrte za gradnjo prekopa med Atlantskim in Tihim oceanom preko države Nicaragua, je najel znanega newyorškega odvjetnika Williama Cromwella, ki je imel zelo dobre zveze s senatorjema Alderichom in Hannom. Obama je izročil za republikanski volilni fond 65.000 dolarjev in dosegel, da je senat zavrgel načrt gradnje prekopa preko nikarške ožine in sprejel načrt za gradnjo Panamskega prekopa. Zakon je bil izglasovan 28. junija 1902 z dodatkom, da izplačajo Zedinjene države stari Lessepsovi Panamski kanalski družbi, to je Bunan Varilli, 40 milijonov dolarjev odškodnine za pridobljene pravice in za izvršena zemeljska dela. Denar je bil izplačan Varilli preko J. P. Morganove banke, ki je v sporazumu z njim pobasala levji del v svojo blagajno. Po tajnem sporazumu med ameriškim ministrstvom vojne mornarice in Varillom je bil ta obvezan na račun izplačane mu milijonske odškodnine financirati revolucijo v Panami proti Columbiju, ki je vladala dotlej nad ozemljem, preko katerega so mislili Američani napraviti prekop. Varilla je sprejeto obvezo v celoti izvršil in že 5. julija 1903 napovedal dan protikolumbijske revolucije v Panami, ki se je pričela šele 3. novembra.

O vseh teh nečednih poslih je bilo dosti pisanja po francoskih in angleških listih, tako da sta bili končno imenovani dve preiskovalni komisiji. Ugotovili pa sta samo, da živ krst ne ve, kdo je prav za prav dvignil 40 milijonov dolarjev odškodnine za Lessepsovo družbo. Nadalje sta še ugotovili, da sta udeležena pri novi ameriški »Panamski kanalski družbi« J. P. Morgan s 15 milijoni in odvjetnik Cromwell s 5 milijoni dolarjev.

Vso zadevo je končno iznesel pred ameriško javnost dnevnik »World«. Zaradi tega je prezident Teodor Roosevelt, ki je bil kot bivši mornariški minister osebno zapleten v zadevo, dvakrat tožil odgovornega urednika. Pri prvi tožbi je sodnik opustil odgovornega urednika z utemeljitvijo, »da je okoli Panamskega kanala in z njim zvezanih poslov mnogo nerazčiščenih zadev«. Drugo tožbo je odbil vrhovni zvezni sodnik Hughes z utemeljitvijo, »da je predsednik Roosevelt s tožbo prostituiral svojo moč«. Njegovo sodbo je potrdilo tudi najvišje sodišče 3. januarja 1911. Panamski škandal je bil prehud celo za slične zadeve sicer hudo otepele ameriške sodnike. Ta razsodba je zlomila vrat tudi odvjetniku Cromwellu, ki je bil tik pred imenovanjem za vrhovnega državnega pravdnika Zedinjenih držav.

Vzhodna fronta

Na vzhodni fronti se je pritisk sovjetske ofenzive, ki se je pričela 22. junija, povečal, tako da je s tem podan nedvoumen odgovor na vprašanje, ali so sovjeti pričeli svojo že dolgo pričakovano polno ofenzivo. Ni bila nobena tajnost, da so sovjeti že mesece in mesece čakali na trenutek, ko bodo Angloameričani pričeli svojo v Moskvi zapovedano invazijsko ofenzivo. Razume se samo po sebi, da je nemško vojno vodstvo vse to upoštevalo in pripravilo vse potrebno, tako na vojaškem kakor na političnem področju.

Sovjetska ofenziva se je razširila na ves srednji odsek vzhodne fronte in je tako zavzela zopet važnejše mesto v vrsti vojnih dogajanj. Boji na zapadnem invazijskem področju so sicer srđiti, ne morejo se pa primerjati s spopadom na vzhodu niti po velikosti vojnega področja, niti po številu oboroženih sil, ki sodelujejo v bojih na vzhodu. Isto velja tudi za italijansko fronto, kjer so prav za prav le boji z nemškimi zaščitnicami. Na vzhodni fronti se bje bitka na več sto kilometrov dolgi fronti in so pri tem udeleženi mnogo večji oddelki vojske kakor pa je na kateri koli drugi fronti sploh možno.

Najnovejša bitka na vzhodu se niti po svoji zasnovi, niti po svoji izvedbi ne razlikuje od dosedanjih sovjetskih ofenziv. Ne prinaša nikakih novih strateških pogledov, marveč se vodi v bistvu kot škoka, z redkimi izrazitimi točkami izvedena frontalna bitka, pri kateri naj bi odločala predvsem množica uporabljenih sovjetskih oddelkov. Nasproti tej sovjetski močestveni strategiji se poslužuje nemško vojno vodstvo taktike krajevniš sulkov, s katerimi je čestokrat v okviru strateških možnosti z zelo neznatnimi silami uničilo velike ofenzivne skupine sovražnika. Tudi tokrat gre predvsem za to, da se v preizkušnji elastični obrambi zajamejo sovražne množice, i so bile že dolgo nadzorovane in napadane. Pri tem igra tudi vreme važno vlogo. Sedanja letna doba je za nemški način bojevanja bolj primerna kakor pa zimska doba. Verjetno je, da bo sovražnik poskušal svoje operacije zavleči vse tja do pozne jeseni. Računati pa je s tem, da bo spopad na vzhodni fronti v letošnjem polstju dosegel vrhunec. Zato govorje izredno obsežne sovjetske priprave.

Sprememba razporeda protikomunističnih predavanj

V razporedi protikomunističnih predavanj za obrtnotrgovsko stroko, je odrejena sprememba, katero naj upoštevajo vsi tisti obrtni, ki so se do sedaj udeleževali predavanj v Zavodu za socialno zavarovanje.

Za vse te obrate bodo od ponedeljka 3. julija dalje predavanja po naslednjem redu:

Obrati z zač. črko C — ponedeljek — Kino Sloga; obrati z zač. črko C — ponedeljek — Delavska zbornica; obrati z zač. črko I — torek — Delavska zbornica; obrati z zač. črko J — torek — Kino Sloga; Obrati z zač. črko O — četrtek — Kino Sloga; obrati z zač. črko V, W, Y — sobota — Kino Sloga. Vedno ob 11. uri dopoldne.

Za vse ostale ostane razpored neizpremenjen. Vljudno prosimo obiskovalce, da se predpisanege reda točno držijo.

Propagandni oddelek

Pokrajinske uprave v Ljubljani.

Vse stroške za napravo in ureditev za klonišča v okviru predpisov niso hišni lastniki; ker pa gre za varnost vseh stanovalec in je sploh protiletalsko zaščito treba razumeti kot tovariško obrambo proti skupni nesreči, je samo ob sebi razumljivo, da mora po svojih močeh s prostovoljnim delom pri urejanju hišne zaščite pomagati vsak stanovalec.

Vzglyedno delo odbora za preskrbo povratnikov in pribežnikov

Kmalu po 8. septembru v pretekli jeseni je začelo število brezdomcev, beguncev, pribežnikov, povratnikov iz internacije in konfinacije in drugih prizadetih po vojnih dogodkih silno naraščati.

Število izpuščenih iz internacijskih tabornic in konfinacije in vračajočih se proti domu je bilo v vsakim dnem večje. Vsejko je skušal priti po najbližji poti in čimprej domov, kjer se mu je zdelo najvarnejše.

Mnogo od teh jih je prišlo samo do Ljubljane. Zaradi raznih ovir niso mogli naprej in ostali so brez sredstev na cesti.

Skoro istočasno se je udrl tok beguncev pred partizani z Dolenjske in Notranjske. Umakali in bežali so v Ljubljano in v druge od partizanov neogrožene kraje. Prihajali so tisočeri z gojim življenjem ali z malo culico preostalega borgega premoženja.

Kdor je imel znanost ali prijatelje se je zatekel k njim. Večina pa je bila takih, ki so se znašli na cesti in niso vedeli ne kod ne kam, niso vedeli, kaj bodo zvečer spali in kje in kdaj bodo jedli.

Tedaj so se razgibala vsa dobrodelna društva in socialne ustanove, ustanovljale so se nove ustanove in skušale zajeti beido in stisko, ki je grozila tisočerim.

Med takimi ustanovami, ki so nastale preko noči, je bil tudi Odbor za preskrbo povratnikov in pribežnikov. Ustanovil se je kmalu po 8. septembru iz zastopnikov že obstoječih dobrodelnih društev in ustanov. Odbor si je nadel nalogo preskrbeti beguncem, pribežnikom in povratnikom najnujnejše, to je stroho nad glavo in hrano. Pod predsedstvom takratnega predsednika pokrajinskega podpornega zavoda je zbral denarna in stvarna sredstva, organiziral prehrano in oskrbel stanovanjske prostore. Preko 4900 oseb je bilo do danes deležnih te oskrbe bodisi v stanovanju, bodisi v hrani ali oboje. Nekateri so uživali to oskrbo le nekaj dni, drugi pa po več mesecev.

Vsak dan so prihajali novi begunci, odhajali pa oni, ki so se vračali domov ali si drugače pomagali, da niso bili več potrebni podpore. Preko 200.000 dnevnih obrokov hrane (zajtrk, kosilo, večerja) se je razdelilo od tedaj do danes. Hrana za oskrbovance se kuha v ljudski kuhinji, v Delavskem domu, v javni kuhinji Delavske zbornice, v železničarski menzi in v Marijinem domu. Odbor je nabavil za oskrbo-

sedanjih razmer je zato potrebno dvojce: reforma sistema in reforma človeka. Pripravljamo zato načrte za materialne, duhovne in moralne petletke. —cj

Razvoj vojnega letalstva od prve do druge svetovne vojne

Prvič je bilo letalo uporabljeno v vojne namene leta 1913 v balkanski vojni — Skromni
početki vojnega letalstva v prvi svetovni vojni — Dandane je letalstvo odločilno činitelj
v modernem vojskovanju

Letalo je najzgodnejše in najbrž najodločilnejše orožje našega časa. Letalstvo je sad sodobne tehnike: razvilo se je izredno naglo. Ob začetku prve svetovne vojne ni imelo letalstvo še skoraj nobenega pomena in še niso mogli oceniti njegovega bodočega razvoja. Prvi praktični polet z letalom se je posrečil šele septembra 1905. Vendar je letalo postalo med prvo svetovno vojno, zlasti v zadnjih letih, že pomembno orožje.

Prva žrtve letalstva v vojni

Iz zgodovine vojnega letalstva je znano, da so prvi uporabljali letalo v vojne namene Srbi leta 1913 pri obleganju Skadra. Prva srbska letalska eskadra pod poveljstvom majorja Miletića je imela tri letala različnih tipov in je štela 33 moži; med moštvost sta bila dva Rusi in trije Francozi. Prvi je žrtvovale življenje v službi vojnega letalstva pilot Mihailo Petrovič; med opazovalnim poletom je padel iz letala in se raztresel na pesku Drinjače.

Najprej opazovalni poleti...

V začetku so letala uporabljali za opazovalne polete nad sovražnikovim ozemljem. Prvo leto svetovne vojne so imele vojujoče države že letalstvo, ki je bilo pa še v začetnem razvoju ter ni imelo večjega pomena. Vendar so kmalu sprevdili, kako izrednega pomena je lahko letalstvo za opazovanje sovražnikovih postojank in zaledij. Tedaj je bilo na vsem svetu šele nekaj sto vojni letal in vse letalsko moštvo na svetu bi lahko prišlo pod streho ene same vojašnice. Vojno letalstvo so tedaj uporabljali le za obveščevalno službo.

...potem bombardiranja

Šeasoma so pa začeli uporabljati letala tudi za bombardiranja, ki pa niso bila posebno učinkovita. S poletni nad sovražnim ozemljem so skušali prestrašiti sovražnika, niso pa mogli povzročiti pomembnejše škode. V začetku so bili letalci pri opazovalnih poletih oboroženi samo z revolverji ali karabinkami, šele pozneje so dobili letala mitraljeze. Med svetovno vojno so bili najbolj bombardirani iz zraka angleški kraji. Vsa ta bombardiranja pa niso zalevala niti toliko človeških žrtev kakor sedaj eno samo. Tako je bilo v Angliji med prvo svetovno vojno pobitih 557 in ranjenih 2058 ljudi. Mnogo manj žrtev letalskih naporov je bilo v drugih državah.

Pri največjem napadu je sodelovalo le 43 letal

Letalstvo je začelo dobivati večji pomen v zadnjih letih prve svetovne vojne. Kljub temu se pa tedanje letalsko vojevanje nikakor ne more primerjati s sedanjim. Tako je znano, da je pri največjem letalskem napadu v prvi svetovni vojni, in sicer maja 1918, sodelovalo 43 letal. Letalska industrija je bila še zelo slabo razvita in letalo je bilo nepopolno, tako da še n' bilo mogoče izdelovanje v serijah. Tedaj so »bombniki« letala za bombardiranje — ko so bila na visku razvoja — letala šele s hitrostjo 160 km na uro. Najhitrejša lovska letala so dosegla hitrost 209 km na uro. Letalstvo je med svetovno vojno zahtevalo sorazmerno mnogo žrtev med vojnimi letalci.

Različno ocenjevanje letalstva

Celo v začetku sedanje vojne so v nekaterih državah podcenjevali letalstvo in sedili, da je letalo le pomožno orožje, zlasti za opazovalne polete, ter naj bi le podpiralo delovanje suhozemnega vojskovanja in mornarice. Toda v drugih državah, predvsem v Nemčiji in Italiji, so takoj spoznali, da je letalo najboljše sodobno orožje ter da ima letalstvo največji pomen v tehničnih vojnih. Pred sedanjo vojno je v Franciji in Angliji prevladovalo naziranje konservativcev. O vojnem letalstvu so odločali politiki in ne tehniki in vojaški strokovnjaki. Zato je »zavezniki« letalstvo zelo zaostalo, kar je pripomoglo, da se je Francija zrušila tako naglo. Nemško letalstvo je prineslo bliskovite zmage tudi na Nizozemskem in v Belgiji. Nikdar v zgodovini ni bilo dotlej še upo-

rabljenih toliko letal kakor ob zasedbi Nizozemske v tej vojni in v veliki bitki v Flandriji. Padali, ki so jih začeli v tej vojni imenovati tudi »letalska pehota«, so naglo odločili izid bitke na Nizozemskem. V nekaj dneh s' bila zavzeta sovražna letališča, prebita fronta in desorganizirano sovražno zaledje. Šele tedaj so se začele konservativcem v drugih državah odpirati oči. Dotlej so se vedno mislili, da v vojni lahko odloča le močna mornarica in v prvi vrsti topništvo s pehoto. Ko je bila prebita francoska fronta so francoski generali obupno prosili naj jim dajo čim več letal. Toda bilo je prepozno.

Prvi, ki je pravilno ocenil pomen vojnega letalstva

Kako je večina ljudi kratkovidna, se je izkazalo tudi med prvo svetovno vojno. V nobenem vojnem štabu niso pravilno ocenili pomena vojnega letalstva. Tako so italijanske vojaške oblasti zelo obsodile nediscipliniranost trmastega artiljerijskega polkovnika, načelnika milanske divizije Giulia Dueta. Duet je neprestano bombardiral vojaške oblasti s spomenicami o organizaciji letalstva za veliko ofenzivo. Njegovi načrti so se zdeli fantastični in nihče ni jemal resno. Duet se je obrnil celo na ministrstvo in ogorčen je potožil: »Zdi se mi, da vrhovno poveljstvo in ministrstvo nista jasno spoznala značaja sedanje vojne.« Vojno poveljstvo je zaradi žaljive spomenice poštvalo polkovnika Dueta pred vojno sodišče. Decembra 1916 so ga obsodili na leto dni ječe.

Spomnili so se preroka

Zaradi pporočila leta 1917 je prišlo do sprememb v italijanskem vojnem poveljstvu. Novi ljudje so se spomnili polkovnika Dueta, kajti izkazalo se je, da je bil pravi prerok. Saj je napovedal mnogo stvari. Zdaj so Dueta začeli ceniti in njegovi načrti se jim niso zdeli več fantastični. Prišel je na čelo Osrednjega ravnateljstva letalstva in sicer leta 1918. Po končani vojni pa je Duet zapustil vojaško službo in začel izdajati list »ali dover«. Višje vojno sodišče je medtem izvedlo revizijo njegovega procesa. Duet je bil rehabilitiran in leta 1921 je napredoval v generala.

Nauki prve svetovne vojne

Ime generala Dueta je postalo kmalu znano tudi v drugih državah. Toda njegovih idej niso povsod sprejeli rečno; mnogo so razpravljali o njih in številni nasprotniki so trdili, da so nemiselnosti in celo nevarne. Duet je v svojem spisu »Obvladavanje zraka« opozoril na nauke svetovne vojne in je med drugim zapisal: »Zmaga le tisti, ki se mu je posrečilo zlomiti materialni in materialni odpor nasprotnika. Prihodnja vojna bo izpela vsa sredstva naroda. Zmagal bo narod, ki bo prvi zlomil materialni in moralni odpor nasprotnika. Činitelji, ki so dali svetovni vojni značaj na suhem in na morju, so ostali nespremenjeni, zato smemo sklepati, da v tem pogledu tudi ne bo prišlo do sprememb v prihodnji vojni. Toda, če se ni spremenilo nič posebnega na suhem in na morju, se je zgodilo nekaj v zraku, kar bo

Dobra knjiga za mesec junij

ki je pravkar izšla, prinaša izpod peresa znanega danskega pesnika JENSA PETRA JACOBSENA zanimiv zgodovinski roman

MARIJA GRUBBEJEVA

Naročniki DK naj dvignejo novi roman v upravljaštvu naših listov v Narodni tiskarni, onim pa, ki dobe knjige na dom, se bo tudi junjski roman začel takoj dostavljati. Nenaročniki lahko dobe novo knjigo v naši upravi ali pa v kateri koli knjižarni po ceni 17 lir za broširani in 35 lir za vezani izvod na boljšem papirju.

vplivalo na spremembo značaja vojne tudi na morju in na suhem. Novi oblični činitelj je orožje letalstva, ki obvladuje večji prostor.

Duetova doktrina

Duetova doktrina, ki nam je postala povsem jasna v tej vojni, je v glavnem izražena tako: »Edina naloga letalske vojne je obvladovanje zraka. Obvladane zraka pomeni, da lahko preprečimo sovražniku letenje ter učinkovito uporabo letalstva, medtem ko sami lahko svobodno plovemo po zračnem prostoru.

Varujmo lepote Tivolija in Rožnika

Dosti je bilo že s' s' nega o razkošnih cvetnih preprogah tivolskih nasadov in prav tako o blagodejnim miru in posebno vabljivem čaru rožniških gozdov. Pa vsemu me sili, da se tudi jaz kot stalni čitalec oglasim k besedi. To mi narekujejo različni občutki s katerimi se pogosto vrtam s sprehodi.

V pričetku svojih poti sem bil prijetno presenečen — kar verjeti nisem mogel resni; — iskal sem in iskal opozorilnih desk z napisi: »Meščani, čuvajte gozd in cvetlične nasade!« Zadovoljen sem bil z ugotovitvijo da sem izsledil le eno ali dve taki deski in bil sem pomirjen v nadi, da jih občinstvo ne potrebuje več. Toda ljudje, ki stopajo na steze Tivolija in Rožnika z vso pobožnostjo, pa na žalost pridejo prekmalu do žalostnega spoznanja, ki jih zapče in zaboji v dno duše.

Redke so napisne deske z opozorilom, še manj pa je toplega, čustvenega razumevanja v srcih raznih poidevcev, ki vdrijo v kraje miru in lepote z vso prečestostjo, nadutostjo in objestnostjo. Nikjer izraza hvalečnosti za vse ponujeno in dajano! Zlastni so pogledi na zavrženo uvelo cvetje, pohojene cvetove, polomljene cvetove, steez ponesane, kako grdo je vse izmalčeno in zlasti nizkotno skrunjeno vse ono, kar iščemo na teh poteh. Tako bogata je bližnja okolica mesta — morali bi biti ponosni na vse to — morali bi znati ceniti, še posebno pa v teh dneh.

Čutim potrebo, da te spomnim — dragi čitalec, če nimaš obzira do opojno dišeč zemlje, polne vse lepote, da imej vsaj do sočloveka, ki se peha sred' vsega tega nizkotnega življenja in mu je življenje mučno in nevdružno v dimu in prahu mesta in se mu zahoče cvetnih poljan, tivolskih preprog, miru in hladu rožniških gozdov — in je usmeril korak tu sem, da se umakne vsemu hudemu in morečemu.

Bodi obziren do mnogih ljudi, ki v teh dneh

stvu. Da bi obvladali zračni prostor, je treba, da uničimo sovražnikova letala, in sicer v kraji, kjer jih izdelujejo, dalje na oporiščih in na letališčih. Ko dosežemo premoč v zraku je treba uporabiti letalstvo za napade na sovražnikovo ozemlje, da bi zlomili sovražnikovo materialni in moralni odpor. Uničenje te zamisli zahteva samostojno letalsko vojsko s številnimi bojnimi letali in s primernim številom opazovalnih letal. Za čim večjo moč letalske vojne je treba uporabiti vsi sredstva, ki jih država lahko nudi. Nobeno letalo vojnega letalstva ne sme biti uporabljen za postranske namene, na primer za pomanjeto letalstvo, ki je priključeno vojski na suhem in na morju. Letalska vojska mora biti pripravljena da nastopi v vsaj svoji sili, čim se začne vojna. Napadati mora začetni napadi rnilive sovražnikove objekte in hromi naj njegovo letalstvo.

To teorijo so pa v nekaterih državah razumeli šele do tedaj, ko je bila že uresničena pri nasprotniku. Potek sedanje vojne je najbolj jasno pokazal, da je letalstvo odločilni činitelj v moderni vojni.

hodi po teh poteh. Mnogi jih je, ki hodijo s' s' ljubezni in vere v lepoto, še več pa jih je, katerim je ta pot — beg pred vsem žalostnim teh dni. To so oni, ki jim mrzno vzdušje in nizkotno pehanje in pretarjanje preseda in iščejo dur — z'roda — poti k miru, soncu in svobodi; začne se jim lepota, da tam dobe nove močne vere v lepo življenje. Zatočeno se v gozd, tam iščejo prepričljivega miru, da jih reši preobremenjenih misli in skrb — da se tam vsaj za čas sproste in širijo moči in sile ki so potrebne, da premoste vse grane teh dni in dobe ponovno vero, da je žrtve vredno življenje!

Drugi čitalec — če iščeš teh vrednot Ti, privošč jih tudi drugim sotrpnikom teh dni! Kar želiš sebi — privošč polno mero tudi drugemu, ki je tega potreben in zna to ceniti prav tako kot ti sam ali pa še mnogo bolj. Če ti je le mogoče, jim nudi prike, da tam v samoti in ob pesmi prebujajočega se življenja najdejo vero, da je življenje vedno lepo, in moči, da premoste vse težave in vse hudo, kar današnji in jutranji dan od njih zahteva, in zmagajo nad vsem ljudm. Nikar ne stopaj po tej poti prešerno in objestno, bodi skromen, miselnosti pri čemu letju — prišelnih svahtih in življenju — prišelnih risti, pa ti bo lažje. Srečuješ vesele obraze — katerih skrbni so ostale druge — razvedre tudi tebe — tokrat se tudi ti reš moreče maske današnjih dni. Praznično razpoloženje, ki kljuje vse okoli tebe, dvigne tudi tebe, da ne kloniš in ne obupuješ, okolica polna rasti te zdrami iz otupelosti, mrčnosti, dvomov in grenkih — morehkih misli. In ko tako romaš po cvetnih in mahovinih steh, ti duša splava v vrtove lepote, da ti notranjst prekipava v pesmi in prešerni sproščeni. Tisto opojno nasmejanje roso cvetje in blagoslovljena tišina gozda dvigneta vs' kogar, pa čeprav ga morata dvigniti iz najgloblje tmine — samo prišelnosti je treba in enkrat doživeti lepoto.

Zur.

Zgodovina pisalnega stroja

Kdo ne pozna pisalnega stroja? Še pred vojno so v vseh državah in zasebnih uradih škripala perala, le pri večjih podjetjih in važnejših oblastvih si silili klepetati pisalni stroj. Med prvo svetovno vojno se je ta pripomoček silno razširil in po vojni tudi pri nas tako udomačili, da je malo količjak boljnjih podjetij in uradov, ki ga ne bi imeli. V naprednih delah je pisalni stroj samo ob sebi uumeven predmet, kakor n. pr. ura. Kakor nihče ne razmišlja nad uro, o nje izvoru in mehanizmu, tako tudi zgodovine pisalnega stroja skoraj nihče ne pozna.

Celo trije izumitelji in konstrukterji prvega uporabljivega pisalnega stroja Karlos Glidden, tiskar Samuel W. Soule in Christopher Latham Sholes — piše Frank Ingam — se niso zavedali pomena, ki ga ugetne imeti iznajdba za civilizirano človeštvo. Izmed omenjenih treh mož je dal Glidden vzpodbudo, medtem ko je bil prvi izumitelj Sholes. Tej trojici se je pridružil mehanik Schwalbach, ki je izdelal po izumiteljevih navodilih prvi mehanizem. V jeseni 1, 1867, je bil dovršen prvi model, ki je očitoval še razne pomanjkljivosti in bil izdelan zelo surovo, kakor je že navada pri

prvih izumih. Izumitelji so poslali prvi model Jamesu Densmoreju, ki je bil tiskar po poklicu in ga je izum takoj zainteresiral. Ogledal si je stroj in opazil nekatera vrzeli. Leta 1868, je stopil na Soulejevo mesto v skromno družbo, ki si je zastavila nalogo, da ta izum upelje in vnovči. Idealist Sholes in Densmore, mož dejanj, sta se ipeo izpopolnjevala; časnika Cephane in Weller pa sta zastavila pero, da izum popularizirata. Ko so bila tja pripravljena, se je kmalu našla tudi tverda, ki je prevzela izdelovanje na veliko. Dne 1. marca 1873, je bila sklenjena pogodba med izumitelji in tvrdko Remington v Mahawktatu (Iliion Gorge). V jeseni istega leta jih je bilo že dokaj na trgu. Izprva so imeli ljudje predsodke, kakor jih imajo nasproti sielernemu izumu, počasi se je pisalni stroj uvajal in s prakso vred izpopolnjeval.

Danes je pisalni stroj zelo izpopolnjen, gladko delujoča naprava. Izdelujejo ga po različnih modelih in v razni velikosti. Obstojni stremeljenje po pisalnem stroju, ki bi izvrševal mimo pisarniških del tudi računarska dela in knjigovodstvo. Računski stroji so že dolgo na trgu in se vedno bolj izpopolnjujejo, tako da smo prav blizu pi-

omejevanjem otroke tako pomehkužiti, da niso pozneje ničesar zmožni. Taki ljudje niso kopoljejo krog lastnemu rodu. Mati iz mesta bi se spribo plezajočega otroka menda onesvestila, jaz sem se skoraj, in iz tega se vidi, kako se izprevrže klen in zdrav sin prirode, če ga prestopa v kletko civilizacije. Ni bilo nobene kaplje krvi več iz tistih časov? Si jih pozabili, malih, veselih dečkov v dobrih, ki so se spuščali v smrtno nevarnost dan na dan, dokler niso zrasli v močne moze? Po deročem potoku so boski stonicali, da bi lovili postvri, in orožari raki so jih šcipali v prste na nogah. Biki so dražili in jim skakali na hrbet. Po pomikajočih se drevesnih hlohah na žagi so jahali tk do noža, gori in doli besnečega, ki bi jih bil v naslednjem trenutku prekal na dvoje. Na malinskem plavu nad sukajočim se kolešom so sekali led, v kovačnici so pod pršicami iskrami kovali železo. Metali so se, da so telesa udarjala ob kamene in da je bilo v zraku več nog kot glav. Kadar so čebelarje rojile, so smekali živo grozde raz grmovje. Bilo je pikov in prask in vsakršnih ran, toda nihče ni delal hrupa zaradi tega. Mraza in vročini, ne jeze, ne da bi kdo razdiral besedi o tem. Tudi ne, če je kdo o Veliki ki noči, ko so možnarje nabijali, tohak kadil. Če je imel kolo pljučnico, so matere poznale zoper to maže, obliže, praške in kapljice, te so uporabili in počakali, da je bolezen minila. Časih je kdo umrl, kdor je pa prebil, je bil potem kot jeklo iz ognja.

Tako se vzgoji močan rod. Na kamenju se človek okopi, v vati gre po zlu.

Tako in podobno sem premišljeval pod lipo, ker so spomin pogum starcev in moraliziranje krepost slabšev.

Z ulice je prizvonila in pridirjala čreda. Krave, voli, biki in teleta vseprek. Živali so bile srborite, se suvale, skakale druga na drugo, si pritiskale glavo ob glavo, hoteč zasadiiti nog nasprotniku v vrat. Poleg so rjule, pihale in greble z nogami, da se je kadilo od peska. Sredi

Menade in mnade

(Tiskarski skrat.)

V članku »Belokranjske Kresnice«, priloženem v »Slovenskem Narodu« 19. junija na 5. strani, popravi v stavku »Grške monade razkosajo in raztržejo jelena —« besedo monade v menade. Skrat kot mitološko bitje se je vknalil v mitologijo Stavec (ne rečem dvakrat da ni Primorec!) si je pač mislil: O larje monade! V tem pomenu pozna to besedo tržaški italijanski dialekt. Zamislivo je, da je drugi italijanski dialekt n' majo razen morla beneškega Besede namreč ni italijanska ampak španska in so jo Španci prinesli na Apeniški polotok. Španska mona f. »opica, pijanost« in od tod španska monada f. »kčenost, smešno vedenje, opije pozor«. Psovka mona je bila torej prvotno naperjena na vinjenega opitega človeka (pijalar la mona »dobiti opico, opiti se«) in monade so bile smešnosti in neumnosti, ki jih počenja pijan človek, ki je v tem stanju opije podoban. Ker je monada prešla, žal, tudi v tržaško slovensko govorico, zato omenim, da beseda ni italijanska, ampak španska. Pristni Italijan je ne rabi, ampak namesto nje semunimo in semunitagine »opičen, (opičja) neumnost«.

Grške menade seveda nimajo ničesar opraviti s španskimi monadami, ampak so to deklice, ki so slavile Dioniza-Baha, torej bahantke.

No, njih divje orgije so bile vendarle podobne monadam, ki jih uganjajo pijanci, in je njih vedenje moralo postati ponejze smešno ker so se vedle kakor pijane (od krvi ubite živali) in na pol nore v svoji zvesti nečnosti. Obsedenost tega plesa je mojstrsko orisal Merežkovskij v romanu »Tut-Enh-Amon na Kretu«, kjer imenuje menade tijače. Ker pa je bog, ki se javlja svojim vernikom menad-tijačam bahantijam tudi bog pijanosti bog opojne pijače, ki je v začetku topla kri raztrpane žrtve in nazadnje vino, so tudi norosti, ki so jih deklice počele, izvirale prav iz pijanosti, in so torej — monade!

Etimologija »menade« je neznana. Mogoče pa je slovenski tiskarski skrat, imenujejo menado — monado, sprožil vprašanje jezikovne paralele med Pirenejskim polotokom in Kretom ker tu in tam so menade uganjale svoje monade.

A. Volhar.

salnemu stroju z avtomatičnim knjigovodstvom.

Vzporedno s tem gre smer izpopolnjevanja k majhnemu lahkeemu stroju, ki ga lahko vžameš na potovanje. Taki stroji imenovani »portables«, so se že dolgo razširili, vendar pa skušajo tovarne še bolj zmanjšati težo. Druga smer teži k smotru, ki ni nič manj važen: doseči skuša, da bi takli pisalni stroji brez vsakršnega glasu. Znano je, da klepanje tipk zelo moti duševno delo pri stroju, ker nima dobrega vpliva niti na telo človeka, ki mora veliko tipkati. Tudi ta smoter je v glavnem dosežen: stroji te vrste so že na trgu.

Nadaljni napredek je iznajdba pisalnega stroja, ki deluje z elektriko. Na takem stroju se strojevska kaj malo utrudil, saj zadostuje lahen dotik tipke, da se aparat zga-ne. Z električnim mehanizmom se lahko izvrši dvakrat toliko dela kot prej, napor pa je znatno manjši.

Ce smo že pri zgodovini pisalnega stroja, ne smemo pozabiti revnega tesarja Petra Mitterhoferja iz Pertschinske pri Meranu, ki je izumil 1. 1867, poseben tip pisalnega stroja, ne da bi vedel, da je bil medtem v Ameriki že izdelan prvi znatno boljši model. Kakor pri telefonu in nekaterih drugih izumih, se je tudi tu pokazal čuden pojav, da se je več izumiteljev na raznih koncih sveta trudilo za enak smoter, ne da bi za to vedeli. Mitterhoferjev izum je milostno kupil avstrijski cesar, vendar pa na trg ni prišel, ker so ga prehiteli ameriški stroji. Njegov izumitelj je umrl reven in pozabljen v svoji južno tirolski vasi.

PREPROSTO

Nekoč je Adelo Sandrockovo, pokojno filmsko igralko, vprašala neka tovarišica: »Povejte mi, prosim, kako se je treba našminkovati za staro damo?«

Sandrockova jo je premerila od nog do glave in ji odgovorila:

»Samo puder si izmije iz obraza, draga moja, to bo zadostovalo!«

Peter Resegger:

Mož petih let

Dež je bil nehal, čil veter je stresal kaplje raz drevesa. Zvečer sem šel se na sprehod vzdolž Trabacha, kjer stoji dve-stoletne in tristoletne kmetijske hiše. Grajene so iz lesa in imajo že zvenčence, trde stene, medtem ko začenja bližnja le oviščarska hišica, postavljena v prejšnjem desetletju, že trohneti. Tudi ta dična »vila« bi rada zbuvala videz starosti in si je celo dala les rdeče prevleči. Toda to ni barva stoletnih kmetijskih hiš, zarjavelih od sonca; že zdaleč se vidi, da je vse umetno, narejeno. Toda mojo pozornost je zbudil predvsem redčelčen, čokat deček kakih petih let, ki sem ga nenadoma opazil ne na cesti ali dvorišču, marveč na vrhu strme, škodlaste strehe, odet s samo hodno srajco in platenimi hlačami. Sedel kakor na konju, posezajoč z rokami predse, držeč se latev, se je pomikal po slnemu strehe naprej, in prišedši do pročelja, lahko zopet nazaj in nekajkrat je vzkliznil: »Hi, Zelenko!« Hiša je bila njegov konjček.

Mene je prizor prestrašil, da so se mi tresle noge. Odkod deček na strašno streho? Ljudje so delali na travniku in niso videli, v kakšni nevarnosti je otrok. Hotel sem mu ša zaklicati: Pazi! Pazi! Bal sem se pa, da bi ga prav s tem klicem prestrašil in zvrtočilavil. Jezdil je ravno-dušno sem in tja in vpil z jasnim glasom: Hi, Zelenko!

Sel sem okoli hiše in zagledal dolgo lesto, naslonjeno na vrtni strani, segajočo do spodnjega roba strehe. Odtod je držala na strehi požarna lestva, ki je držala do stena, vendar ni bila podaljšek spodnje lestve, ležala je bolj na desno in jo je bilo mogoče doseči le preko nekaterih strmih strešnih desak. Pa se je moral le tod povzpeti.

Ko je bil malič na strehi, klopotačoj v dolino, dotikal, ko je bil tudi pročelno glavico pomajal, ali trdno stoji, je dvignil

eno nogo čez sleme in se začel spuščati po požarni lestvi s hrbitom proti strehi. Trenutek je držal, zakaj deske so bile polzke, klincov lestve se je pa krčevito oprljal. Molič je ravnal toliko oprežno, da sem mu skoraj zaupal. Spuščajoč se je jel na glas šteti kline: »Ena — dve — tri — štiri — pet — šest — osem — deva-ri«. No, če bi bil kline tako prestakoval, kakor je števila, bi mu bila huda predla. Končno je bil na spodnjem robu strehe. Tu je, ležeč na hrbtu in držeč se z rokami lestve, začel brcati preko roba v zrak — iz samega veselja. In jaz sem na trdnih tleh stokal od strahu. Tedaj me je bil nenadoma zagledal in je ostrmel. Popolnoma je utihnil in zrl nepremično doli. Zaklical sem mu, naj le tako sedi in skušal premakniti spodnjo lestvo, da bi se priklenila požarni. Ko je deček opazil to namero, se je hitro obrnil in odplezal hlastno in spretno kot mačka.

Nisem vedel, kaj bi, in sem hotel sklicati ljudi s travnika. Ob lesi je stala kosa, to sem privlekel in izpraznil na kamen pod kapom, kamor bo otrok vsekal kor padel. Deček je čepel spet na stemeu in nezaupno opazoval moje počenja-nje. Potem je obrnil svetlo okroglo glavico na drugo stran strehe, kjer ni bilo lestve. Zdelo se je skoraj, da hoče tam poskusiti.

S travnika je prišel star kmet in mi zaklical: »Kaj pa delate tukaj? Fant se vendar boji!«

»Toda za Boga, saj je tudi skrajna nevarnost. Kako mu morete dovoliti, da leze z gori?«

»Pha!« se je zasmajal stari. »Da bo padel, se naj boji! Ta bi bila lepa! Kdaj se naj pa človek plezanja nauči, če ne takrat, ko je okreten in prilikav?«

»Toda bore otrok!« sem dejal razsržen. »Kako pač more otrok poznati ugodnosti in nevarnosti in s pravo previdnostjo rav-nati?«

»Da bi videli paglavca šele na česnjah! Do zadnje mladice ven, da potem skače od ene veje na drugo kot ptuica. Ta vam

ulovi veverico na boru. Kaj pa takale streha, kjer se ne more nič streliti!«

»Saj ste vendar sami rekli, da se bo-ji!«

»Seveda boji! Kajpak boji! Ker tu člo-vek stoji tu pri lestvi in noče stran!«

»Mene da se boji?«

»Koga pa? Tujece ne pride veliko k nam, zato je bojazljiv.«

Kmet je pomajal lesto, ali trdno stoji, potem je zavpil na streho: »Maks! Jaz sem tu! Jaz sem! Atak!« Tujece je pa šel tja h klopi, kjer ga s strehe ni bilo videti. In tam sem se šele izpametoval. Tako je že zdaj s teboj, ti stari dobavski fant! Kaj nisi nekda sam na strešnih pročeljih v vrbajo gnezda kukal? Kaj nisi sam z borovih vršičkov rdeče cvetne storžke prinašal? In ti si zdaj nervozen kot stara pestunja, če čvrst deček lazi po strehi?

Tako te je obvladalo štiri in trideset let v mestu in čepenje za pisalnikom! In razne mamke, ki zavreščajo od strahu, če pleza kak otrok na naslanjač ali če se guga na latvi plota! Lepo te prosim, da ostaneš spodaj, lahko pa deš! Lepo te prosim, igra se vendar mirmo s kamenčki, nikar ne razsajaj, si lahko roke in noge polomiš! Lepo te prosim, odloži nož, se lahko urešiš! Lepo vas prosim, ne prete-pajte se, razposajenci, boste še komu oko izbili! Lepo te prosim, ognji vendar površnik, če odideš, je vetrovno! In zavpij debelo ruto krog vratu, da se ne prehladiš! Tako Karel, gotovo imaš mokre noge, obuj takoj suhe nogavice! Za Boga, ne tecite vendar tako. ...ci, da ne do-bite pljučnice! Tako se vleče ves dan, in po volji materini naj bi otroci vedno lepo v kotu čepeli ali ob strogo določeni temperaturi osemnajstih stopinj prav mir-no in dostojno pohajali po vrtu. Toda po-redni otroci ne sušajo. Sušata drugo mater, mater prirodo. Hočejo se gibati, vsega se lotiti, vse poskusiti in se narav-no pripraviti za veliki boj, ki se mu itak ne izognejo. Kljub temu se posreči mnogim staršem z neprestanim varovanjem in

Ob 100 letnici Baragove knjige „Slate jabelka“ in 147 letnici njegovega rojstva

Slovenec škof Friderik Irenej Baraga je bil rojen dne 29. junija 1797 na gradišču Malavasi pri Dobruju na Dolenjskem, umrl je dne 19. januarja 1868 v Marquetteu v Ameriki, star 70 let.

Na njegovi nagrobni plošti v marquetteški stolnici je zapisano, da je bil Friderik Baraga »apostol otavskih in opejskih Indijancev in prvi škof v Saultu Sancte Marie in v Marquetteu«.

Svojo mladost je preživel v domači hiši, v Trebnjem, Ljubljani in na Dunaju. V Zborniku Slovenske Matice 1907 piše dr. Ivan Prijatelj pod »Doneski k slov. literarni in kulturni zgodovini Baraga med jožefinci in janzenisti« med drugim:

»Pri nas imamo navado metati jožefince in janzeniste v en koš, a morda se se ločili med seboj tako, kakor se loči razum od čustva. Jožefinci so bili hladni računajoči racionalisti, uradniki; janzenisti, posebno oni poznejše dobe, pa mirni pietisti, zaprti v svoje strogo verske občutke. Prvi kot uradniki centralistične dunajske vlade niso marali, da bi se duhovniki spuščali v nevarno pisanje knjig, zlasti nenemških, drugi pa so pustili veljati same molitvenike in po-božne knjige.

Ob Herbersteinovem Japljevu času so oboji dobro izhajali med seboj; Herberstein je bil celo največjega zagovornik idej in naprav Jožefa II., češ da spadajo v »čustveno disciplino«, ne pa v »notranjost, čustvenost, ali kakor pravi on, v to, kar se prav za prav imenuje religija«.

V začetku XIX. stoletja se je slovenski janzenizem izdatno spremenil. Postal je zagovornik čustvenega obskurizma in začel tiho vojno z oglejenim, birokratičnim racionalizmom — jožefinizmom. Javno ta boj izbruhnil ni mogel, ker so jožefinci imeli vladno na svoji strani in predstavljali sami lokalno vladno, a v aktih se najdejo različni sledovi medsebojnega antagonizma.

Jožefinci in janzenisti, to sta bili obe najmočnejši in največjeverjski verski smeri na Slovenskem v prvi polovici XIX. stoletja, tretja stranka pa je živel v franciškanskem samostanu in je nastopala proti janzenizmom.

Franciškani so poudarjali svojo smer in ta njihova smer je dobila v dvajsetih letih močno podporo z Dunaja. Tam je namreč deloval v podobnem smislu pater Kleins Maria Hofbauer (Dvořák). Njegovo vedro krščanstvo s socialno noto je nastalo čisto naravno baš v mestu Dunaju in se pridružio ko tretja smer starima dvema, oziroma stopilo v opozicijo proti njima, poudarjajoč zlasti one momente, ki jih janzenisti in jožefinci niso upoštevali: humanitarno socialno, versko življenje v družini in bratovščinah.

Na Kranjsko je zanesel Hofbauerjev duh Friderik Baraga, ki je študiral na Dunaju pravo, poslušal pridige »dunajskega ljudskega apostola«, ki mu je bil spovednik, dotlej, ko je popustil posvetne študije in stopil v ljubljansko semenišče. Leta 1823 je bil posvečen v duhovnika in nameščen ko kaplan v Šmartino pri Kranju. Tu je služboval štiri leta »in si pridobil zaupanje ljudij daleč na okoli. Vse je delo k njemu celo po več ur daleč,« piše Jos. Benkovič v »Voditelju« 1901.

Iz Šmartina pri Kranju je bil Friderik Baraga 1. 1828 premeščen za kaplana v Metliko in se je 1. 1830 umaknil slovenskim janzenistom in jožefincem v Ameriko, kjer je bilo njegovo misijonarsko poslanstvo v Severni Ameriki in sicer v Krivem drevesu na severozahodni obali Gornjega jezera, v L'Ansu, indijanski naselbini na sredini južne obale Gornjega jezera in končno njegovo škofovsko delovanje v Gornjem Michigamu v mestih Sault Sancte Marie in Marquetteu. V domovini je deloval sedem let, v Severni Ameriki pa osemindeset let.

L. 1840 je spisal knjigo »Slate jabelka« z uvodom »Prejubi moji Krajnci!«, katerega zaključuje z besedami:

»Kakor pa vernar med dve lepe jabelki tako seleno perefize spavde, da je lepih viditi, kadar jih na miso da; ravno tako fim tudi jeft med befede fvetnikov

kako fvojo laftno befedizo sapledil, de vam bodo lete bukve bolj prijetne in umevniši. Bog daj, prejubi moji Krajnci! de bi vi lete slate jabelka vefeli vshivali, in de bi vam v vezhno shivljenje teknila.«

Pišano v Mitijoni f. Joshefa na otoku Gorenjiga Jesera v Ameriki v letu 1840.

Friderik Baraga, Mitijonar.

Naslovna stran ima napis:

SLATE JABELKA

Spisal Friderik Baraga, Mitijonar v Ameriki.

V Ljubljani

natifnil, saloshil in na prodaj jih ima Joshef Blasnik. 1844.

Na drugi strani je dovoljenje za tisk z besedami:

Ta natif tih bukev fo miloftijivi Firht

GOSPOD, GOSPOD

ANTON ALOJS,

Ljubljanki Shkof, dovolili 16. dan Roshniga

Zveta

1842.

Mitijonar Baraga je napisal knjigo »Slate jabelka« leta 1840., knezškof Anton Alojz Wolf je dal dovoljenje za tisk že leta 1842, natiskljena pa je bila leta 1844.

Ako pomislimo na razdaljo od Severne Amerike do Ljubljane in na takratna prevozna sredstva in to že od otoka v Gorenjem jezeru do morskega pristanišča, kjer je ladja sprejela Baragovo pošiljko z rokopolom, dalje dolgotrajna vožnja po morju do evropskega pristanišča in pošta vožnja iz kraja v kraj po celi do Ljubljane, ni dve leti niti dolgo časa. Gotovo je, da noben slovenski rokopol ni preromal tako dolgo pot, kakor Baragov in to je prvi slovenski rokopol, ki je bil pisan v Ameriki, natiskjen v Evropi, v glavnem mestu kranjske dežele v Ljubljani za maloštevilni slovenski narod in to pred sto leti.

Kršćanske resnice so drevo, na katerem rastejo zlata jabolka, kakor posamezno opisuje na dvanajstih jablanih in jih imenuje: ponižnost, pokorščina, potrpežljivost, zaupanje, molitev, priprosta srca, krotkost, pridnost v dobrih delih, zatejanje in zatiranje samega sebe, ljubezen, popolnost in zedinjenje z Bogom.

Desetemu drevesu, na katerem je zlato jabolko ljubezen, je posvetil 25 strani. Ljubezen je odsev Baragovega srca, ki ga je napotila v daljni svet, da bi žarki njegovega srca ogrevali ljudstvo, ki jih je bilo potrebno z razodetjem evangelija in toplo besedo. V tem odstavku piše: »v vsakdanji navadni reči se mora naša ljubezen do bližnjega pokazati in poudariti besede »Ljubite moji otroci, ljubite se med seboj,« ter piše dalje: »Ljubezen je potrpežljiva, je dobrotljiva, ljubezen ni nevoljčljiva, ne ravna krivično, ni prevzetna, ni čistiželjna, ni lakomna, se ne jezi, ne misli nič hudega... Vse pretrpi, vse veruje, vse upa, vse preneša.«

Svojin rojakom piše o prijazni besedi, ki potolaži jezga človeka in o dobroti, ki več doseže kakor dolga pridiga, ker je človeško srce tako ustvarjeno, da z ostrišjo postane še bolj trdo, prijazna, dobra beseda ga pa omeči.

»Krotka befeda perdbi prijatle in pot-lashi fovrashnike.«

Knjiga »Slate jabolke«, ki je bila pisana z vso gorečnostjo srca in namenjena Slovincem v kranjski deželi, praznuje stoletnico, odkar je bila tiskana, in to v času, ko se deluje na to, da bi bil škof Friderik Baraga beatificiran, to je razglašen za blaženega in pozneje kanoniziran, to je razglašen za svetnika.

Ta postopek se uvaža za dva naša slovenska škofa, za Barago in za Šlomška. S kanonizacijo Barage bi bilo poveljano slovensko misijonarsko delovanje, s Šlomškovo pa versko in kulturno delo doma.

Škof Baraga je mnogo pisal, kar je širši javnosti manj znano, kakor o škofu Šlomšku. Pred beatifikacijo se preiskujejo vsi spisi in v obeh primerih bo slovenska knjiga dosegla visoko častno mesto.

Mara Tavčarjeva

Kljub vsemu na dopust

Bolj ko se bližamo vrhuncu vojnih dogajanj in bolj ko nam lebdi pred očmi časi in dobine, ki jih z gotovostjo pričakujemo za tem vrhuncem in onim koncem, bolj se nam toži za tolikimi sončnimi dnevi, ki so šli v tej vojni mino nas tako strašno vsakdanje in brez vsake misli na pestro veselje mirnih časov. Je že tako, da vojna globoko posega v najbolj intimo življenje vsakega posameznika in neusmiljeno prevrača toliko starih navad in običajev. Človek se je — denimo — privadil krvavih kloboš, pozimi ali ocvrtih piščancev poleti, pa jih je moral črtati z dnevnega reda — na ljubo vojne in njenih zakonov. Ali pa se je štrikrat na dan nasrebal prave črne kave in nakadil duhtečih cigaret najbolj izbrane vrste, kolikor mu je dalo srce, pa se jih je moral odreči — tudi zaradi neprehodnega morja, ki nas loči od plantaz, in zaradi obveznih kart in odrezkov, ki urejajo neomejeno uživanje te žlahtne trave. Ali pa je — kaj bi pravil na dolgo in široko — saj ima svoje majhno veselje vsak, če je še tako skromno in ceno.

Jaz na primer — med drugim kajpak — rad gojim — ali vsaj dosledno vsako leto, kadar slučajno ni vojne, vse napravljam tako, kakor da mislim resno — letovišarstvo. Strast za nekajedensko postopanje, po možnosti v pasjih dnevih, resda ne daje najboljšega spričevala človeku, ki živi v mesečno opredeljenih razmerah in pod skrbnim nadzorom dveh ali treh gospodarjev, toda kje pod soncem boste našli živo bitje, ki bi na tihem ne hrepelo po onem, kar je dosegljivo najteže ali pa morda sploh prepovedano. Samo tako se da opravičevati ta moja predvaja slaba lastnost, ki me je vsakokrat nekako o tem letnem času že privzgovala od trdega dela in z neugnanjo silo vlekla nekam v tuji svet. Saj ni bilo važno, kam, in tudi ni bilo treba za dolgo, temveč samo za nekaj kratkih dni vsako leto kamor koli v neznanje. Ali v vodo ali na morje ali v gore ali pa na več takih krajeh zapovrstjo.

Če danes pregledujem kroniko teh minulih poletnih z gornjimi namiki, ne bi mogel reči, da je vselej vse šlo gladko po načrtih,

marveč je marsikdaj od vseh svetlih gradov in oblakov ostalo samo pusto zidovje in nekaj jeze in razočaranja. Toda človek je že tako ustrojen, da od vsega, kar je minilo, hrani v spominu le najprijetnejše, na temne ure v življenju pa rajši pozabi čim prej in za vse večne čase. Tako in zato se mi letovišarstvo zdaj, ko že tri leta niti načrtov nsem delal zanj, prikazuje v posebno rožnatih barvah in tako čudovitih prividih, da me prav pri srcu zaboli, če pomislim, da se mu tudi v letošnjem poletju še ne obeta stari polet in bodo tudi letošnje počitnice šle v pozabo brez onega čarobnega vločka, ki daje vsaki letnici v življenjskem kolektoru oni nepozabni blek za dolgo pozneje.

Toda, stojno, položaj na vendarle ni tako brezupen, saj so še na svetu iznajdljivi ljudje — in ta vojna jih je ustvarila še bolj iznajdljive — tudi glede poglavlja, ki zadeva moje tiho koprenje po pravem pravcatem dopustu. Saj ni treba, pravijo taki, da bi se v teh sitnih časih, ko je vsaka ura v življenju tako dragocena, dogovarjal za letovišče po starih merilih, na meseca ali tedne... In prav tako je čisto odveč, da bi zaradi one prirojene slabosti, da je najlepše delo ono tako imenovano »dolce far niente«, moral zapuščati dom in domače na sto in sto kilometrov daleč ali celo zabrisovati za seboj vsako še tako tanko sled. In slednjič poudarjajo taki reformatorji letovišarstva, da se je treba za morebitno ohranitev starih navad na tem torišču samo nekoliko prilagoditi — kakor se je enako zgodilo že glede mnogih ostalih potreb v vsakdanjem življenju povprečnega Evropeca — pa se dajo tudi uprizoriti — počitnice po posebnem vzorcu za leto 1944.

Ta razmišljanja in dobri nasveti k njim so že privedla tako daleč, da je zdaj sklenjena stvar, da pojdem letos na počitnice tudi jaz... Kljub vsem pomislekom ože in širše okolice in kljub vsem težavam, ki jih sedanjí čas nalaga tudi takim ponižnim željam in namenom. Res je, da o stvari ne bi kazalo govoriti kakor o dogodku zgodovinskega pomena, ker bosta navsezadnje učinek in veselje s tem tako smotno pri-

pravljenim letovanjem daleč zaostala za trudom in skrbmi, toda ob podrobnih mislih na ta dva dni in dve noči letnega od-mora v vsem, kar je s tako prireditvijo v neizbežni zvezi, se skoraj res ne da mirno spati, še manj pa molčati podnevi, ko ljudje tako željno pričakujejo samo novic in spet novic, pa naj bodo še tako zaokrožene nav-zgor... Pomislite samo — z menoj!

Moj svak ima pod Rožnikom vilo kakor grad. Pa ne samo to; poleg nje mu je pod-jetni duh navrgel še krasen vrt s krom-pirjem in hruskami ter podobnim, krona vsega in cilj mojih želja pa je nedavno zgrajeni kopalni bazen tik ob robu njego-vega imetja v zelenem in ob vznožju na-šega košatega in v teh časih nebesko lepa-rožniškega gozda. Tam je v ostalem še drugega več, kar vse tako do plicice na-tanko spada v okvir letoviških tat. Med bogastvom naprav, ki služijo razvedrilu in zdraviu tam dorasajočega domačega na-raščaja — pa tudi stari in starejšim ne sodijo napak — je treba obrniti pogled še na drugo lečo poslopje na razkošnem po-sestvu tega mojega čislana sorodnika, ki je v teh časih postalo drugi dom števil-nih malih živali za domačo porabo in po-trebo. To je druga vila na onem lepem koščku ljubljanskega mesta, v kateri kra-ljuje ko pravi paša neukrotljivi petelin Ma-tija s svojo številno družino dveh ali treh rodov. Razen zanj in za njegove so tam še udobni prostori za razne druge štirinoge prijatelje vsakega dobro urejenega gospo-dinjstva v vojnih časih. Vrhnja polovica tega živahnega dvorca pa je na debelo za-ložena z duhtečim svežim senom. Seveda je tam tudi potok, brv, gugalnica, ležalni stol, zaklonsko, cvetje, badnišče, prha, poštni nabiralnik, razgled na planine in ti-vo drugi malenkosti, brez katerih si pra-vega letovišča sploh misliti ni mogoče. Tri-vega letovišča, moj dragi brat in jaz, da ne bo nobene spotike nikjer in se bova enako podprta in okrepljena spet skupaj vrnila v Ljubljano.

Kakor vselej, kadar gre za izredni do-godek, ki posebej obremenjuje družinski proračun, kaj šele za takega, ki si ga je izmislila samo želja po nemogočem, samo namišljeno pretiravanje o potrebi letovi-šarstva tudi v takih časih, se je treba najprej kruto in brezobzirno lotiti vpraša-nja — denarja. Izdatke za letovišarske podvige je treba izračunavati v naprej in kar se da na ohlapno, kajti znano je, da se mora v vrvežu brezdelja in razposaja-nosti neizbežno računati z raznimi slučaj-nimi stroški, ki nikakor ne smejo vpivati na izvedbo celotnega načrta in povzročiti morda celo, da bi bilo treba dopust prištri-časovno in se prezgodaj vrniti v vsakdanji obrat. Kolikokrat se je že primerilo take-mu letovišarju, da je sredi vse brezskrb-nosti zašel na krivo pot — finančnega zna-čaja —, pozabil na vse dobre nasvete svoje za vsak njegov korak trepetajoče boljše polovice in se pod vtisom božanskih novih krajev in družbe v njih pogljal v vrtinec preveč dosegljivih dobrot in potem dolgo pred določenim odhodom pobral šila in ko-pita ter se v zgodnjem jutru ali pozno zve-čer brez besed in brez slovesa izmuznil iz divnega letoviškega kraja. V tem pogledu je tukaj ukrenjeno vse, najn proračun je razdeljen na dve natančni polovici s pri-mernimi pribitki za morebitne neprijetno-sti med potjo ali v letovišču samem in nič nju ne more presenečiti, kar bi že ne bilo vračunano v finančni okvir tega izrednega letovanja.

Razen denarja pa so za odhod z doma, in še na letovišče povrh, potrebne še šte-vilne druge priprave. Saj veste, da je treba ob taki priložnosti misliti na sto in sto vsakdanjih malenkosti, katerih meritev je sicer vsak dan tako rekoč avtomatična, med dopustom pa peza vseh teh malih skr-bi zgrmi in ubogega dopustnika smega. Pa to niso samo srajce, robci, ovratniki, dežniki, zobne ščetke in ves nenaštet dro-bič, ki ga zemljan potrebuje iz dneva v dan, temveč še na kupe drugih potrebščin, ki so izrazito sezonskega značaja in jih je treba nositi s seboj samo enkrat na leto — in sicer na vsakoletni dopust. Mislim na primer na posebne komade vnanje opre-me, ki dajejo letoviščarju možnost, da se po potrebi in okoliščinah vsak hip lahko prelevi v turist ali plezalca ali kopalca, ali avtomobilskega potnika ali pisalca ali... Saj je za človeka z denarjem in brez posla razpoložljiv toliko vlog, da je treba vzeti v poštev vsaj glavne, v katere bi ga ulegla potegnitvi opojnost brezdelja in iskanja najzidnejših virov za obnovo duševnega in telesnega ravnovesja. Dalje ne gre puščati v nemar raznih ukrepov, ki so v neogibni zvezi z daljšo odsotnostjo od doma; treba se je dogovoriti za vse nujne in še bolj nujne primere, kakor so smrti, kapi, bolezni, nalezljive in nenalezljive, ne-pričakovane denarne pošiljke, pozivi na so-dišče ali davkarji, plačila zapadlih obro-kov za to in ono in še toliko drugega, kar pride nad človeka nenapovedano.

Stvarno vzeto, bo to delo letos precej bolj preprosto, toda pri vsem tem vendar ne najbolj lahko. Kolikor gre za srajce, robce in podobno, prtljaga res ne bo pre-težka, ne samo glede na kratko odmerjeni čas teh dvakrat po 24 ur dopusta, temveč tudi zaradi med tem že uvedene stroge nor-me za porabo vseh takih potrebščin. Za-radi vsega tega bo najbolje nastopiti dopust v ponedeljek in ga zaključiti naslednji ve-čer. Potem bo kovčeg s perilom — lahko tudi aktovka z neogibnim robcem za re-zervo in ono živorodno kravato na metulj-čka, ki poudarja na vsaki obleki in ob vsak-em času veliko razgranost lastnika in kričeo vnož napoved vsem, ki so slabe volje in brez podjetnosti. Temeljite ome-jitve bodo pri letošnjem dopustu prišle prav tudi glede vnanje opreme. Pod Rožnikom ne bomo — to je že zdaj nepremakljivo — niti hodili po planinah, še manj pa plezali po njih, niti uganjali avtomobilskega spo-ta, bodisi kot dirkači, bodisi kot gledalci, še manj pa kot enodnevní izletniki v druga letovišča in tudi na ples in kinematograf ali gledališče ne misli nihče izmed priza-deti.

Če bodo torej priprave zaradi kratko od-merjenega časa in tako nastalega dvo-dnevnega sporeda manj slovesne, bodo z drugih vidikov morale biti celo bolj skrbne od nekdanjih. Ta skrb bo morala v sedanjih dnevih veljati najprej aprovozacijskemu ali prehranbenemu vprašanju, ki nas zdaj spremlja na vsakem koraku in se v urah in dnevih brez posla lahko spremeni v pro-blem z najusodnejšimi posledicami. Kar predstavljajte si lahkomišelnega človeka na

dopustu iz sezone 1944, ki bi kratko in ma-lo v duhu videl pred seboj samo ono vilo s kopalnimi bazenom in samo sonce in zdravje okoli njiju, bi pa pri tem pozabil na karte in odrezke, brez katerih danda-našnji nobeno sonce ne sije tako prijazno, da bi zemljan zagotovo in po večkrat na dan ne pomislil na vse one vitamine, ki mu gredo za vsakih 24 ur življenja na svetu samo s tiskanim izkazilom, da je vključen v občestvo take in take občine in je ves čas res tudi disciplinirano gospodaril s pri-padajočimi količinami. S seboj bo treba to-rej na pot vzeti vse ustrezne odrezke, o katerih je že znano, kaj in kako bo z nji-mi, za vse ostale z neopredeljeno vrednost-jo pa naročiti na zanesljivem mestu, da jim je treba posvetiti podvojeno pozornost, brž ko bi kdo govoril ali pisal o njih.

Seveda pa je treba — po starem izro-čilu — pred odhodom na dopust misliti tu-di na vse bogate možnosti, ki se človeku odpirajo, brž ko zapusti domači prag, in zato pripraviti to in ono za vsak slučaj in kar tako na slepo srečo, če le ni pretežko za prevoz ali prenerodno za prenos. Prav gotovo se lahko dobro obnese, če dopustnik vtakev enega izmed kovčkov igralne karte — kdo pa mu jamči, da bo vseh to-liko dni kar naprej sijalo sonce in ne bo vmes treba precepiti pod zatohlo streho — ali pa kakršno koli koristno čtivo, po možnosti trajnejše važnosti, kakor na pri-mer slovnico finskega jezika ali tisoč ša-hovskih problemov. Še bolj notranje zado-voljen boš odšel na počitnice tudi, če boš imel s seboj nekaj potrebščin za prvo silo, kakor so požirek stare slivovke, komad predvojne čokolade ali sedaj tudi suhih hrusk, nekaj že v naprej naslovljenih do-pisnic s prvimi obvestili za svojce, da si zdrav in ti gre dobro, posebno ker s pisa-njem po letoviških samo po nepotrebnem zamujajo drago plačane ure in vzbujajo vtis dolgočasneže, ki se ne more otresti mest-nega prahu in družabnih obveznosti do sta-rega sveta. Na vse to je treba misliti, kajti marsikdaj se taka pozabljivost sploh ne da nadomestiti, ali pa samo za drag de-nar in z velikimi žrtvami.

V takih in podobnih mislih nam mine-vaajo dolgi dnevi čakanja na letošnji dopust. Podnevi grebemo, ponoči pa sanjamo o njem in vedno znova si priklicujemo v spomin one razne oblike uspehi ali ne-uspehi dopustov, ki je ostalo o njih le ne-kaj lepih utrinkov, njihove težave in tegobe pa so že davno pozabljene. Prav zato je še bolj koristno, če si človek osveži spom-ne z njimi, da vsaj ne bi delal starih grehov in napak.

Tega ali onega junija ali julija ob 4.30 — tako se v teh časih začneja mnoga po-ročila o važnih dogodkih, ki nas vedejo na ta vojni čas brez dopustov po starem ko-pitu — bova torej stopila tja gori na do-govorjeni dopust. Vreme ta čas ne obeta baš mnogo lepega, toda v letošnjem načrtu ta postavka skoraj nima nobene vloge. Če bo deževalo v ponedeljek, pojdeva v torek, če bo bilo ves ta teden, nastopila prihodnji teden, in če slednjič ves julij užaljeno son-ce ne bo hotelo več ogrevati od topov od-mevajoče zemeljske oble, potem naj še ta dopust počaka na prihodnjo sezono. Pri-prave pa gredo seveda svojo pot in vsaj te naj bodo, kakor se spodobi!

L. S.

Emanuel Josin:

Šole, šolniki in šolarji v stari Ljubljani

I. Deška vadnica v stari gimnaziji na Vodnikovem trgu

Edvard Stuhly, živi zdrav v visoki starosti v Ljubljani na Dunajski cesti v svoji hiši. Po dovršenih študijah je bil ri-sar in uradnik pri kat. mapnem arhivu v Ljubljani, naposled šolastnik pri trvdki Cemažar in drug, zavodu za litografijo v Ljubljani v Iriški ulici.

Prav dobro se spominjam še mnogih so-učencev z vladnice. Žive še siedeči: Avgust Reich, Ljubljčan, sin bar-varja, tovarnarja in posestnika Jos. Rei-cha, ki je prišel še prav mlad iz Nemčije, se tu oženil ter ustanovil svoje podjetje, ki je lepo uspevalo. Stari Reich je zapustil veliko otrok, fantov in deklet. Fant si postal odlični možje. Sin Avgust je postal direktor finančne direktije ter je kot upokojenec še čil in zdrav; njegov zet je dr. Bogdan Žužek, odvetnik v Ljubljani. Ivan Ogorelec, sin posestnika s Škof ljece, živi kot hišni posestnik in solastnik znane trvdke Kalmus in Ogorelec v Ljub-ljani.

Ivan Dečman, rojen Ljubljčan, do-bro znani pevec bivše ljubljanske čitalni-ce, živi kot posestnik in lastnik znane trvdke Vidic in Co. v Ljubljani.

Janko Bleiweis Trsteniški, sin dr. Karla Bleiweisa, živi čil in zdrav v Ljubljani kot upokojen višji mestni svet-nik.

Dr. Franc Göstl, Ljubljčan, sin poštnega kontrolorja in matere rojene Souvan, živi kot upokojen primarij-psihia-ter v Ljubljani.

Spominjam se pa mnogo svojih součencev z vladnice, ki so umrli, nekateri še v nežni mladosti, drugi pa že kot možje.

Iv. Gerdešič, sin namestnika drž. pravd-nika v Ljubljani — pozneje dvornega svetnika v Novem mestu — je bil prav čeden, nadarjen in priden fant; umrl je kot učenec na zavratni bolezni, angini.

A. Lešnak, sin revne vdove, je bil ze-lo bolehen, vedno bled in v šoli zelo mi-ren in marljiv. Po dovršeni judski šo-li je vstopil v neko špecerijsko trgovino kot vajenec, kjer pa ni bil dolgo; umrl je kmalu na sušici.

I. Traun, sin hišnega posestnika in tr-govca v Ljubljani na Starem trgu, je umrl kot učenec vladnice na neki zavratni bo-lezni.

Josip Hauptmann, sin hišnice mestne hi-še meštanske bolnice v Ljubljani v Spi-talski ulici je bil bolehen, a zelo nadar-jen. Mati se je morala pozneje preseliti v mestno hišo v Gradišče, ker ni mogla več opravljati službe. Po dovršitvi petega raz-reda na ljubljanski realki se je Haupt-mann oglasil pri Avgustu Dimitzu, finanč-nemu direktorju ter ga posil za sprejem kot brezplačnega praktikanta pri davčni upravi. Dimitz, sicer zelo dobrohoten mož, je pa dobro vedel za razmere Hauptma-na in ga ni sprejel, pač pa mu je svetoval, naj si poišče privatno službo, kjer bo do-bil takoj plačo. Hauptmann ga je ubogal in dobil je službo sollicitatorja pri notar-ju dr. Zupancu, potem je bil pri odvet-niku dr. Francu Papežu. Ker pa je bil na-darjen in marljiv, je dobil pozneje urad-niško mesto pri Trgovski in obrtni zbor-nici v Ljubljani. Mož je tudi prav mar-

Janko Samec:

Domotožje

I.

Bolan sem od bolezni domotožja in rad bi vrnil v svoj se rodni Trst, tja, kjer sem bil prejel svoj prvi krst, kot ga je dala meni roka božja.

Vse dni usoda z mano je vse strožja, ker brani mi odhod njen strogi prst, čeprav je moj protest krepak in čvrst. — Ostati moram tu še sam kraj vznožja.

teh grčev sivih in njih pustih brd kot senca večna pravega fantoma in dan za dnevom čakati na Smrt.

Zakaj, zakaj odpravil sem se z doma, ko da bi s svojim Trstom res bil sprt, da zdaj samo še duh moj k njemu roma?

II.

Se zdaj rad v duhu zrem to svoje mesto, in na obalo in na njen pomol, kjer peševal sem včasih svoje bol in gledal na morja široko cesto!

O kolikokrat sem s prešerno gesto roke razširil, da jih bolj in bolj nad srcem stisnem, ki v otožen mol svoj živi spev sproščilo mi je čisto!

In ko me čula je večerna zarja, v srce poslala mi svetlob je trak, da v njem potihnil je šumot viharja

In me domov ondesel moj korak spet srečnega je kakor milijonarja skoz tega mesta res svobodni zrak!

III.

O, tam res dihal sem iz polnih pljuč, ker nihče me za nič ni v svetu vprašal, čeprav morda me sem ter tja zanašal je val življenja kot nemirno luč!

Vsak bil je dober z mano kakor noč in s kaznijo mi vedno prizanašal; pa če le malo prav sem se obnašal, mi doma svojega je nudil ključ.

In tam me pogostil je in napojil z ljubniškim vinom svojega srca, da si še moje srce je osvojil.

O, srečen tisti je, kdor je doma, in tuji svet mu ni srca razdvajal tako, da sam za sebe več ne zna!

IV.

Zato želim si spet v domači kraj, da uživam sonce bom in dni svobodo ter srečen ves strmel na morskó vodo, ko da bi gledal v sam nebeski raj.

In tekel spet k obali bom nazaj ter vstopil v čoln kot v srečo bom posodo in z njim odpil bom, da srca zablodo bo storil zabiti mi zvezd smehljaj.

Tam bom zapel si pesem iz spomina o sreči redki, ki jo čuti spet srce domov vrnivšega se sina.

Pa krog in krog bo splaval moj pogled in duša rekla bo: »To domovina je moja res in to je res moj svet!«

ljivo deloval več let kot odbornik pri Sl. planinskem društvu, kjer je ostal do smrti. Bil mi je pravi odkritosrčen in iskren prijatelj. Umrl je pred prvo svetovno vojno.

I. Kopač je bil mal fantek, sedel je vedno v prvi klopi poleg Hauptmana. Ko je bil že starejši mladenič, se je nekega dne usmrl; omračil se mu je um.

N. Surov je bil sin uradnika; imel je pokvarjeno nogo ter je hodil s pomočjo bergle, pozneje pa tudi brez nje. Spominjam se

Film

Vprašanje filmskega dialoga

Willy Birgel, znan po svoji kultivirani igri in vzorni izgovorjavi je napisal v nemškem strokovnem listu naslednje razmišljanje:

Mora li filmski dialog podati bistvo ali pa je to naloga z besedo podkrepilne silke? To vprašanje je postalo skoraj že spor-

no: potrebuje li film sploh izčrpano besedilo ali pa naj le s sliko, torej čisto optično »začara« gledalca?

Prihajam od gledališča, torej od najčistejšega instrumenta besede. Kakor zelo mi je postala »muzikalnost« Schillerjevih verzov in Shakespearejevih dram zaupna, tako sem tekom svojega filmskega delovanja jasno spoznal, da se, takih pesnitev ne da prenesti na film. Podobno je pri romanu. Kar je tu epsko na široko prikazano, mora biti v filmu zgoščeno na skoraj omejeno časovno mero. Marsikak prizor zamore z zgolj slikovno napetostjo izredno krepko učinkovati, dočim bi z dolgo razpredenim dialogom izgubil na jakosti. Pri drugih prizorih zopet leži težnja v pogovoru med osebami, tako, da je ravno bistvo izraženo v najfinem odtisku dialoga. Za vprašanje, v koliko je filmski dialog bistven, ni mogoče postaviti v naprej določenega vodila. Filmski avtor, režiser in igralci morajo pač sami občutiti, kje je beseda potrebna in kje je odveč.

Žuželke in papir

Zanimive ose, n. pr. gozdna osa in francoska polista (polyeste), imajo to posebno svojstvo, da izdelujejo papir za svoj osir ali osinjak. Z močnimi čeljustmi odraga 2 do 3 mm debela lesna vlakna s kolov, pločev, plank, oljupljenega drevja, desek itd. Potem jih razkolje, razgrize, počveči, zmečka, oslini, deklek niso postala lepljiva snov, ki jo umetnica zgneze v drobno kroglico. Ta posel se opravi na mestu samem, kjer se je našla »surovina«. Za tem osa odleti, nesče obliko med nožicami, do mesta, izbranega za bivališče. Novo delo se prične: ploščanje papirnega testa. Z neznanom potrpečljivostjo gladi in lika tvarino med celjstimi, ki so prava valjarja v malem. Kadar je 1st dovolj gladek, napravi delavka šestkotne staniče iz njega: zavetje za bodoč zarod. Les ni vselej enake vrste. Kadar je prostor za osir leje v zatišju, rabi stavba priko, napol gnilo tvorivo, ki se hitreje obdeluje in daje

CASOVNA

Ac: »Tvoj konj pa vsak dan bolj šepa.«
Bec: »Hvala Bogu, kmalu bo na mizi!«

IZ SODIŠČA

»Ali ste bili pijani?«
»Gospod sodnik, toliko sem spil, da nisem mogel razločiti, ali sem pijan, ali ne.«

Dr. Fran Vatovec:

Ob zori slovenskega novinstva

Ob stoletnici Bleiweisovih »Novic«

Delni spremembi Novičnega imena l. 1858. in 1862. sta povsem nebitne važnosti, vsekako pa v skladu z ustreznim izražanjem. Od l. 1858. se naziva namreč naš drugi časnik »Novice gospodarske, obrtniške in narodne«, od druge številke 1862 dalje pa »Novice gospodarske, obrtniške in narodne«.

Tako spoznavamo, da so bila posamezna preimenovanja (1848, 1852, 1856) v vzporedni, organični sovsnosti s programnim dopolnjevanjem Novic, pa tudi z zdravim čutom za pravilnejše pridevniške oblike (1858, 1862). V vseh primerih spremenjenega Novičnega imena pa je ostal v njem do konca povdarek na sestavinah gospodarstva (kmetijstva, obrtnijstva). Tako je ostalo tudi v poslednji Novični razvojni fazi (1891 in 1902), če tudi se je od sredine 1891 dalje preimenovala politika na prve strani lista ter je doživelo po Bleiweisu in njegovih prvih naslednikih ljubosumno čuvano tradicijsko tehnično urejevanje lista bistven preokret. Novično ime pa je ostalo navzlic temu nespremenjeno, dazi bi morebiti pričakovali novo preimenovanje v »Novice narodne, gospodarske in obrtniške«.

Zakasnela injekcija

Po Bleiweisovi smrti je Novice dejansko usmerjal in vodil poznejši kranjski deželni glavar dr. Josip Poklukar, ki pa je pustil časniško dediščino »očeta slovenskega naroda« povsem nedotaknjeno. V pro-

gramnem, snovnem in tehniškem časniškem oblikovanju ne otiplješ niti najneznatnejše pobude. To je razdobje zatona, nesporne Novične ga pešanja s prvim vrhunecem krize 1882 do 1891. Dne 17. marca 1891 je dr. J. Poklukar umrl. V Novicah se začel prijem nove roke. Že tri mesece za tem je zavela po Novičnih gredicah sveža sapica. Žal je zapihala prepozno. Skromna, zakasnela časniška injekcija ni mogla več pomagati.

Vabilo na naročbo Novic za drugo polletje 1891. prinaša namreč prelom v tradicijski urejevalni sestavi Novic, dazi je ostala formulacija njihovega gesla nespremenjena. Naznanilo je povsem suhoparno, kratko. Nobene pozornosti ne vzbuja. Toda preoblikoval je Novicam zunanje lice.

»Uredništvo Novic svojim čitateljem uljudno naznanja, — tako je zapisano na zadnji strani št. 24. junija 1891. — da bo od 1. julija t. l. vsebina malo drugače urejena, nego doslej. Prinašale bodo več političnih stvari, članki iz strok. lista »Kmetovalec« se ne bodo več ponatiskovali v njih, zato se bodo tem bolj ozirale na druge gospodarske in obrtniške stvari, katere nimajo mesta ni v »Kmetovalecu« niti v drugih naših slovenskih listih. »Novice« bodo tudi odsele vodilo geslo prvega njih ustanovitelja, nepozabnega dr. Janeza Bleiweisa »Vse za vero, dom, cesarja«.

Prvi naslednji številki »Novic« se že pozna zakasnela injekcija. Urejena je namreč po novih vidikih, ki pa so bili le posnetek iz stolpev drugih tedanjih slovenskih političnih časnikov, predvsem »Slovenskega Naroda« in »Slovenca«. Toda pomlajevalni poskusi na starem, idejno in smiselno prežvekanem časniškem telesu, so bili brezuspešni. Močnejša nego sprememba te vrste je bila diferenciacija slovenskega miselnega, političnega, kulturnega, gospodarskega

Hans Moser, katerega bomo videli prihodnji mesec v filmu »Anton poslednji«.

slab papir nalik p-vniku. Ako je domovanje na planem, rabi osa trden, suh les, iz katerega naredi tak papir, da more kju-bovati vremenskim neprivikam.

Največji premogovnik

na svetu ima kraj Fešun v Mandžuriji. Skladi »črnege demanta« so ponekod 120 m debeli, vmes pa leži le do 9 m jalovih, praznih plasti. Najdišča so kakih 40 km od Mukdena. Pred 600 leti so jih začeli izrabljati Korejci. Kitajci so potlej prepovedali delo, ker je v bližini grob cesarja Taj Tsjaja. Premogovni sloji so potem imeli 200 let mir. Na novo so se lotili izkopavanja Rusi ob vojni 1905, po l. 1907, so to nadaljevali Japonci. Od kraja so ležišča dajala po 300 ton premoga na dan, leta 1921. pa že 12.000 ton. Prej so uporabljali sistem prekatov in stebrov, a pri tem načinu je šlo 75 % pridela v izgubo zaradi čestih udorov in požarov. Leta 1918. je nastal velikanski razpok in razlet v rudni jami »Ojamae«: 900 ljudi je bilo ubitih. Danes izvajajo moderno metodo: zadelavanje s peskom po hidravlični poti. L. 1914. so načeli neki premogovnik na svetlem, ki bo po dosedanjem preudarku vrget nad 100 milijonov ton ogljena, l. 1920 pa drugi nadnevni lom, ki bo dal celih 372 milijonov goretke, torej toliko, da bi obsegala 5 in pol krat prostornino Panamskega prekopa.

Za smeh in dobro voljo

ZANESLJIV ZNAK
»Ali verjameš, da se je Kosova Tanja skrivno zaročila s predsednikom lovskega društva?«
»Seveda! Zadnje čase govori Tanja le lovske latinščine.«

OGLAS
Akademski slikar išče model, katerega bi po uporabi zaklal, spekel in pojedel. Ponudbe na oglasni oddelek pod značko »Puranc«.

DVOUMNO
»Moja žena me ne razume. In vaša?«
»Moja? Saj vas sploh ne pozna!«

VPRASANJE
»Ali ni gospod Jazbec pijanec?«
»Ne vem natančno, toda če bi bila steklenica slivovke, ne bi hotela biti z njim sama v sobi.«

ZAGOVORILA SE JE
Obisk: »Ali je gospa doma?«
Sobarica: »Ne!«
Obisk: »In kdaj bo doma?«
Sobarica: »Ne morem povedati, ker se ni šla z doma.«

V ZADREGI
»Prosim nekaj dni dopusta. Stara mati mi je umrla.«
»Kako to? Vaša stara mati je zdaj že četrtič umrla?«
»Res je, ker je bila zelo čudna žena.«

ZDRAVILLO
Neki podeželski zdravnik je izjavil, da je iznašel proti gripi vsesplošno zdravilo in da ga je imenoval »Recept s štirimi klobuki«. Ljudje so se čudili imenu zdravila in ga prosili pojasnila. Zdravnik jim je razložil: »Kakor hitro začutite, da ste oboleni na gripi, ležite v posteljo s polno zelenko brinjevca in z enim klobukom. Klobuk položite na noge, ga glejte in pijte žganje. Čez nekaj časa ne boste videli le enega klobuka, temveč dva, vi pa pijte kar naprej in kmalu boste videli tri klobuke. Pijte dalje in ko boste videli štiri klobuke, potem — no, potem ste ozdravljeni ali pa mrtvi.«

DRUZINSKA
Oče svoji prvorojenci: »Čas je, da povabiš Milana na kosilo in ti svetujem, da pripraviš obloženo telečjo pečenko, ker me je nanjo tudi tvoja mati pred 28 leti vjela...«

VZDIH
»Pri nas je mnogo cerkva, v njih mnogo oltarjev, o, in toliko moških je, toda med vsemi in nobenega, ki bi me peljal v cerkev pred poročni oltar.«

ZLOBNO
»Lepe stvari sem slisal o tebi,« je rekel skladatelj svojemu prijatelju.
»Jaz pa še nobene tvoje,« mu je odgovoril.

IZPRED SODIŠČA

Sodnik: »Sodni dvor vas je obedel na poostreno kazen.«
Obtoženec: »Ali boste pripeljali k meni v zapor — mojo taščo?«

TUDI DELO
»No, kaj si delal pretekli mesec?«
»Na »prvega« sem čakal.«

ZLOBNO
Aca pravi plešastemu Beci: »Meni se zdi, da ste se po neprevidnosti z britvijo česali!«

LOVSKA
Nedeljski lovec: »Za vruga, danes je trgovina z divjačino zaprta in kje naj danes ustrelim zajca?«

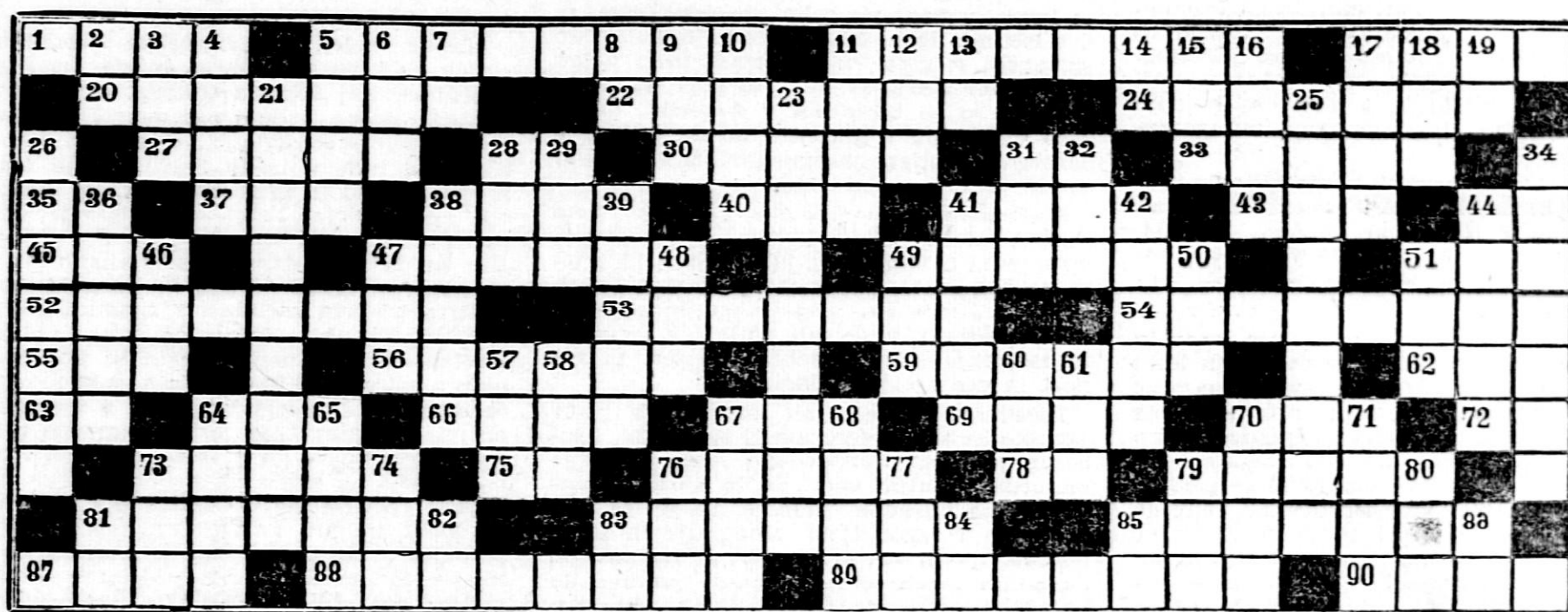
KATEDRSKA
»Sophokles pravi, da je največja sreča neronen biti, toda ta sreča malokoga doleti.«

PLANINSKA
Vodnik: »Ta gora je 3000 m visoka in pomislite, koliko tisoč metrov sega pod zemljo, zato prosim za napitnico za višino in globino.«

IZDAL SE JE
»Jaka, prinesite iz kleti premog in drva, No, kaj pa še iščete?«
»Steklenico, gospod!«

NESRAMNOST
»Gospa Jertič je nesramna: ko pride k nam, si ne obriše čevljev pred vrati, pač pa takrat ko od nas odide.«

Križanka štev. 26

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. mesto v Italiji, 5. Govekarjev zgodovinski roman, 11. občinski carinik, 17. nas nadleguje med spanjem, 20. ljubljanska izletna točka, 22. godrnjati, biti nezadovoljen, 24. žalostinka, 27. ruč ob zapadni afriški obali, 28. kratka za sokolski naziv, 30. vedeti, razumeti, 31. uradna kratka za francosko državo, 33. evropska prestolnica, 35. francoski spolinik, 37. benečanski vladar, 38. kabine, majhne sobice, 40. igralne karte, 41. kemična spojina, 43. okrajšano žensko ime, 44. kratka za označbo starosti, 45. nedoločni zaimek, 46. številko, 47. papiga, 49. vročni delavec, 51. časovne enote, 52. blagoslovljen, 53. odkritostna, 54. če je sestavljen po zakonu, ga morajo časopisi priobčiti, 55. ime slov. filmske igralke, 56. mesto v Italiji (fon.), 59. vrtni škodljivec, 62. grška črka, 63. francoski spolinik, 64. pevski glas, 66. listnato drevo, 67. osebni zaimek, 69. državna imovina, 70. okrajšano žensko ime, 72. italijanski spolinik, 73. mož, ki mu manjka važen naravni dar, 75. oblika pomožnega glagola, 76. majhni snovni delci, 78. vzklík, 79. ruska planjava, 81. potrošnik racioniranega mopolnega predmeta, 83. ogenj, požar, 85. popustiti, udati se, 87. moško ime, 88. vrsta lesa; nekva rastlina, 89. pripadnik evropskega naroda, 90. suha krma.

Navpično: 2. vas pri Ljubljani, 3. racionirana začimba, 4. vazalova lastnina, 5. presen, zelen, 6. spoj, 7. rimsko število, 8. kratka za neznančvo ime, 9. vodna naprava, 10. žensko ime, 11. sorodnica, 12. premikati se, 13. osebni zaimek, 14. podredni veznik, 15. letovišče v Poadižju, 16. že pokojni šahovski velemojster, 17. orožje, ki se uveljavlja zlasti v pomorski vojni, 18. del voza, 19. egiptčanski bog, 21. nasprotni, ugovarjati, 23. sladokusec, 25. splošno, 26. prevara, trik, varljivo sredstvo.

28. del telesa, 29. spoj železa in kisika, 31. skrajni deli celine, 32. rahel, nežen, droben, 34. del električne napeljave, 36. računsko osnovna, 38. vodna naprava, 39. samo ena, 41. jezero na Finskem, 42. vrsta kamenja, 44. smod, prisad, 46. žuželka, 47. podredni veznik, 48. država v Ameriki, 49. evropska poročevalska agencija, 50. del sobne peti (germanizem v narečju), 51. število, 57. otok v Jadranskem morju, 58. pesmi, 60. predplačilo, 61. mesec, 64. bog Daljnega vzhoda, 65. naselbina, vas na Primorskem, 67. bližnji sorodnik (srbohrv.), 68. beseda iz očenaša, 70. vseučiliško mesto na Angleskem, 71. pri Egiptčanih sveta žival, 73. gozdna rastlina, 74. gora v Severni Srbiji, 76. močno angleško pivo, 77. stara oblika veznika, 79. poželjenje, strast, 80. grška boginja krivice, 81. oziralni zaimek, 82. v sceni, 83. tretja in šesta črka besede pod 54. vodoravno, 84. znak za kemično prvino, 85. koža brez samoglasnikov, 86. veznik.

Rešitev križanke štev. 25

Vodoravno: 1. logaritem, 8. Slovenija, 16. oko, 17. obrt, 19. oves, 20. vod, 21. gora, 23. ne, 24. zla, 26. el, 27. reka, 28. arena, 30. nemiren, 33. korak, 34. tek, 35. so, 37. nekaj, 38. mu, 39. Iva, 40. en, 41. piča, 43. sad, 44. tema, 46. ol, 47. ni, 48. eta, 50. led, 51. to, 53. Mara, 54. Igo, 55. nos, 56. Tisa, 58. da, 59. Oka, 61. jaz, 63. la, 65. ep, 67. tuba, 69. rog, 71. rima, 73. st, 74. tok, 76. na, 77. Miloš, 79. da, 80. ovo, 81. Emona, 83. legalen, 85. napet, 87. Roma, 88. IV, 89. ata, 90. ol, 92. beda, 93. ata, 94. slon, 96. učen, 98. rek, 99. narokavaj, 100. Škipetarji.

Navpično: 1. Logatec, 2. okoren, 3. gorek, 4. ro, 5. Ibn, 6. tren, 7. et, 9. lo, 10. oven, 11. vel, 12. es, 13. iveri, 14. jo, 15. Adakale, 18. slikar, 22. an, 24. zmes, 25. Arad, 27. ro, 29. asi, 31. en, 32. ej.

33. Kum, 36. oče, 38. med, 41. pirat, 42. Atika, 44. tesar, 45. Atila, 47. nad, 49. aga, 50. loj, 52. osa, 57. veteran, 59. oba, 60. solata, 62. zid, 64. stotaki, 66. pomota, 68. Una, 69. Riga, 70. gola, 72. Man, 73. sveder, 75. komar, 77. me, 78. še, 80. opera, 82. na, 83. Lvov, 84. noči, 86. ab, 88. ilo, 91. lep, 94. SK, 95. na, 96. uk, 97. ne.

Zlogovnica št. 27

brin — bu — ci — de — de — dent — des — di — di — do — du — e — e — e — ev — ge — ja — ju — ka — ka — ka — ko — ko — li — mo — na — na — na — nik — njak — no — o — ok — ov — ra — ro — ri — ri — ro — se — si — sme — sme — ste — šan — ta — ti — ti — tro — van — vi — vo — vor.

Iz teh zlogov sestavi 16 besed s pomenom: 1. ime srbskih carjev, 2. reka v Južni Ameriki, 3. pokrajina v Rumuniji, 4. Cankarjeva pesniška zbirka, 5. moška oseba v Gospodu Mirodolskem, 6. srbsko mesto ob Donavi, 7. slab kruh (Valjavčeva pesem), 8. geški operni skladatelj, 9. nauk o lepoti (tuj.), 10. oseba v Shakespeareovem Otelu, 11. slovenski dnevnik, 12. Orfejeva žena, 13. mesto v Južni Italiji, 14. svetovna stran (tuj.), 15. mesto v Belgiji (franc. me), 16. industrijski kraj na Gorenjskem.

Prve in nato tretje črke, brane navzdol, povedo narodni pregovor.

Rešitev zlogovnice št. 26

1. Umetnost, 2. Genova, 3. Ardeni, 4. Staroslav, 5. Neretva, 6. ipilon, 7. Tahit, 8. islam, 9. Platon, 10. avditor, 11. črček, 12. Metuzalem, 13. Orinoko, 14. ruslika, 15. ebonovina, 16. ornitolog, 17. Gregorčič, 18. Edmund, 19. Nioba, 20. Jerho, 21. vreteno. Ugasniti pač more ogenj, vendar shladiti se ne more.